

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

BİSMİLLAHİRRAHMANİRRAHİM

قال الله تعالى:

﴿إِنَّمَا يُرِيدُ اللَّهُ لِيُذْهِبَ عَنْكُمُ الرِّجْسَ أَهْلَ الْبَيْتِ
وَيُطَهِّرَكُمْ تَطْهِيرًا﴾

Yüce Allah Kur'ân-ı Kerim'de Ehl-i Beyt
Hakkında Şöyle Buyurmuştur:

**"Allah sadece siz Ehl-i Beyt'ten tüm
kötülükleri gidermek ve sizi tertemiz
kılmak ister."**

(Ahzâb / 33)

İSLAM'DA MEZARLARA BİNA -
TÜRBE- YAPMANIN HÜKMÜ

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ):
إِنِّي تَارِكٌ فِيكُمْ الثَّقَلَيْنِ: كِتَابَ اللَّهِ، وَ عِثْرَتِي أَهْلَ
بَيْتِي، مَا إِنْ تَمَسَّكْتُمْ بِهِمَا لَنْ تَضِلُّوا أَبَدًا، وَأَنْتَهُمَا لَنْ
يَفْتَرِقَا حَتَّى يَرِدَا عَلَيَّ الْحَوْضَ.

(ورد بصيغ مقاربة في صحيح مسلم، ج ٧، ص ١٢٢، سنن السدارمي، ج ٢،
ص ٤٣٢، مسند احمد، ج ٣، ص ١٤، ١٧، ٢٦، ٥٩، ج ٤، ص ٣٦٦، ٣٧١،
ج ٥، ص ١٨٢، مستدرک الحاكم، ج ٣، ص ١٠٩، ١٤٨، ٥٣٣، و....)

Resulullah (s.a.a) şöyle buyurmaktadır:
“Ben sizin aranızda iki paha biçilmez emanet
bırakıyorum: -Biri- Allah’ın kitabı ve -diğeri-
ıtratım, Ehl-i Beyt'im. Bu ikisine sımsıkı
sarıldığınız müddetçe asla sapmazsınız. Bu
ikisi Kevser Havuzu'nun başında bana
varıncaya kadar birbirinden ayrılmazlar.

(Bu hadis buna yakın tabirlerle şu kaynaklarda
geçmektedir: Sahih-i Müslim, c.7, s.122; Sünen-i
Daremî, c.2, s.432; Müsned-i Ahmed, c.4, s.14, 17, 26,
59, c.4, s.466, 471, c.5, s.182; Müstedrek-i Hakim, c.4,
s.109, 148, 533 vs...)

İSLAM'DA MEZARLARA BİNA -
TÜRBE- YAPMANIN HÜKMÜ

Çeviren:
İsmail BENDERYA

Dünya Ehlibeyt (a.s) Kurultayı

نام کتاب: فی رحاب اہل
البيت (ع) - 26
حكم البناء علی القبور
نویسنده: گروه پژوهش -
عبدالكريم البهياني
مترجم: اسماعيل بندي دريا
زبان ترجمه: تركي استانبولي

**İslam'da Mezarlara Bina
Yapmanın Hükümü**

Yazan: Telif Heyeti –Dünya Ehl-i
Beyt Kurultayı

Çeviren: İsmail BENDİDERYA

Tashih: Çoşkun Ene

Gözden Geçiren: Murteza Turabi

Hazırlayan: Kültürel Yardımcılık,
Tercüme Bürosu

Baskı: Leyla

Baskı Sırası: 1. Baskı

Baskı Tarihi: 2007

Yayınlayan: Dünya Ehlibeyt
aleyhimi's-selâm Kurultayı

Tiraj: 3000

ISBN:

Site: www.ahl-ul-bayt.org

E-mail: info@ahl-ul-bayt.org

Baskı Hakları Yayıncıya Aittir

İÇİNDEKİLER

YAYINCININ ÖNSÖZ	9
ÖNSÖZ:.....	13
MESELENİN KUR’AN AÇISINDAN TAHLİLİ.....	16
MESELENİN SÜNNET VE HADİS AÇISINDAN TAHLİLİ	29
EHL-İ SÜNNET FIKHINDA.....	56
1- İBN TEYMİYE’YLE İBN BÜLEYHED’İN İDDİA ETTİĞİ İCMA.....	58
2- EBİ’L HİYAC ESEDİ’NİN RİVAYETİ	83
MESELENİN EHL-İ BEYT (A.S) RİVAYETLERİNE GÖRE TAHLİLİ	94
MESELENİN İMAMİYE FIKHI AÇISINDAN TAHLİLİ	97
ŞAZ FETVA VE UYGULAMASININ GETİRDİĞİ FACİA	111
BAHSİN ÖZETİ	121

Yayıncının Önsöz

Ehl-i Beyt (a.s) Mektebinin koruduğu ve izleyicilerinin yok olup gitmekten muhafaza ettikleri Ehl-i Beyt (a.s) mirası İslam öğretilerinin çeşitli dallarını içine alan kapsamlı bir okuldur. Bu okul asırlar boyunca bu saydam kaynaktan su alıp ümmetin istifadesine sunan yetenekli kişiler yetiştirmiş ve İslam ümmetine Resulullah'ın Ehl-i Beyt'ini (a.s) izleyen büyük alimler sunmuş, Bunlar İslam medeniyetinin içinden ve dışından gelen çeşitli soru ve fikirlere sağlam ve ikna edici cevaplar vererek şüphelerin kökünü kazımıştır.

Dünya Ehl-i Beyt (a.s) kurultayı, üzerine düşen sorumluluğu göz önünde bulundurup Ehl-i Beyt (a.s) çizgisini ve olanların yüce mektebini izleyerek risalet harimini savunmayı, çeşitli ekol mensupları ve İslam düşmanlarının onun gerçeklerini gizleyip yok etmek amacıyla yönelttikleri tehditleri azimli bir şekilde defetmeyi ve şüphelerine en güzel üslupla cevap vermeyi üstlenmiştir.

Bu konuda Ehl-i Beyt (a.s) Mektebi ulemasının kitaplarında yer alan tecrübeler gerçekten kendi alanında paha biçilmez bir değer taşımaktadırlar. Çünkü bu tecrübeler akıl ve delile, çirkin taassup ve heveslerden arınmış bilimsel temellere dayanmaktadırlar; ayrıca selim fitrat, akıl ve mantığın ölçüleri doğrultusunda ulema ve düşünürlere hitap etmektedir.

Dünya Ehl-i Beyt (a.s) kurultayı geçmiş asırlarda ve özellikle günümüzde İslam ve Müslümanlara karşı kin güden bazı çevrelerin internet kanalları vb. araçlarla gündeme getirdikleri şüphelere reddiye, soru-cevap ve tartışma konusunda elde ettiği zengin tecrübeleriyle hakikat susamışları için yeni bir çağ açmıştır. Bu doğrultuda her türlü çirkin davranıştan kaçınmaya özen göstermiş, akıl ve ruhların çok hızlı bir şekilde mükemmelleşmeye doğru gittiği bir asırda Ehl-i Beyt (a.s) Mektebinin bütün âleme sunduğu gerçeklerden gereğince yararlanılması için düşünürleri ve hakikat taliplerini harekete geçirmeyi azmetmiştir.

Burada şuna değinmemiz gerekiyor ki: Bu araştırma mecmuası ilim ve fazilet sahibi bir heyet tarafından hazırlanmıştır. Bu mecmuanın hazırlanmasında emeği geçen kişilerle birlikte her biri bu araştırmadan bir bölümünü

inceleyip değerli görüşlerini belirten ilim ve fazilet sahibi, araştırmacılara teşekkürlerimizi sunuyoruz.

Arzu ve ümidimiz yüce Rabbimizin üzerimize bırakmış olduğu risaletin bir bölümünde yeterli çabayı harcamış olmaktır. O Rabbimizin ki, hak dini bütün dinlerden üstün kılmak için elçisini hidayet ve hak din üzere gönderdi. Şahid olarak Allah yeter.

Dünya Ehl-i Beyt (a.s) Kurultayı – Kum

ÖNSÖZ:

Hz. Resulullah (s.a.a) döneminden İbn Teymiye'yle (öl: H.K.708) öğrencisi İbn Kayyım (öl: H.K.751) dönemine kadar geçen 7,5 asra yakın süreç boyunca Müslümanlar arasında mezarları türbe şeklinde inşa etmenin haram olduğuna ve bu tür türbe binalarını yıkmamanın farz olduğuna dair bir hüküm ve ihtilaf konusu yoktu. Böyle bir hükmü ilk kez İbn Teymiye çıkarmış ve mezarları türbe şeklinde inşa etmenin haram olduğu yolunda fetva vermiştir.

İbn Teymiye mezarların üzerine bina inşa etmenin caiz olmadığına dair şöyle fetva veriyordu:

“İslam alimleri, mezarların üzerine -türbe amaçlı- bina inşa etmenin meşru olmadığı, bu binaların cami olarak kullanılamayacağı ve orada namaz kılmanın caiz olmadığı konusunda müttefiktirler.”¹

¹ - Mecmuatu'r-Resail-i ve'l-Mesail, c.1, s.59-60, Mısır basımı, Muhammed Reşid Rıza derlemesi.

Onun ardından İbn Kayyım el-Cevziyye şöyle ilan etti: “Mezarların üzerine -türbe amacıyla- inşa edilen yapıların yıkılması farzdır ve imkanı varsa, bir gün dahi sabredilmemelidir.”²

Bu ikisinden sonra Muhammed b. Abdulvahhab (öl: H.K.1206) zuhur etti. Kurduğu yeni mezhebi, başkalarını kâfirlik ve şirkle suçlama esasları üzerine kuran bu adam, fıkıh anlayışında da şiddet ve zorlama yanlıydı. Tekfir sebeplerinden birini işleyen veya ona bu konuda itirazda bulunanların bile öldürülmesini ve çocuklarının esir alınmasını caiz görüyordu!

Der'iyye valisi Muhammed b. Suud'un, Muhammed b. Abdulvahhab'ın izleyicileri arasına katılması onun fikirlerinin yayılmasında en önemli etkenlerden biri oldu. Zira Muhammed b. Suud çöl bedevilerini etrafına toplayıp dört bir yana saldırılar düzenlemiş, böylece bedevilerin bu yeni ve uyduruk mezhebe katılmasını sağlamıştır.

İşte bu dönemden itibaren mezarlar üzerine türbe binaları inşa etmek, bir ihtilaf konusuna dönüştü. O gün bugündür Vahhabiler bu konuda Müslümanlara karşı en çirkin davranışları sergilemekte,

² - Zâdu'l-Mead, s.661.

kendilerinden başka herkesi şirk ve küfürle suçlamakta, böylece Müslümanların birlik ve vahdetini baltalamaktadırlar.

Meselenin önemine binaen elinizdeki eserde bu konuyu çeşitli açılardan inceleyerek hakikatin ortaya çıkmasına yardım etmeye çalıştık böylece Müslümanlar arasındaki şu ihtilafı gidererek vahdet ve birliğin güçlenmesine yardımcı olmak arzusundayız.

Meselenin Kur'an Açısından Tahlili

Kur'an'ın bu konudaki görüşünü öğrenmek istediğimizde, konuyu aydınlığa kavuşturacak kadar ayetlerle karşılaşmaktayız:

1- Allah-u Teala -cc- Kur'an-ı Kerim'de şöyle buyuruyor:

“Böylece Allah’ın vaadinin hak olduğunu ve gerçekten kıyametin kendisinde şüphe bulunmadığını bilmeleri için -şehir halkına ve sonraki insan kuşaklarına- onları buldurmuş olduk. Onları bulanlar kendi aralarında durumlarını tartışıyorlardı. Bir kısmı dedi ki: “Onların üstüne bir bina inşa edin, Rableri onları daha iyi bilir.” Onların durumuna vakıf olanlar ise: “üstlerine mutlaka bir mescid yapacağız” dediler.”³

Yukarıdaki ayet, Ashab-ı Kehf'i anlatmaktadır. Bu mümin insanların mezarını bulanlar bu mezarın üzerine bina inşa

³ - Kehf, 21.

edilmesini önermiş, aralarından kimi de bu binanın mescid haline getirilmesini teklif etmiştir.

Ayetin gelişi, ilk önerinin müşriklere, ikinci önerininse müminlere ait olduğuna delalet etmektedir. Ayet, her iki görüşü de aktarmakta ve hiçbirini reddetmemektedir. Bu görüşlerden biri batıl olsaydı, Kur'an onu zikrederken mutlaka batıl olduğunu da belirtir ve onu reddederdi. Bu reddiye'nin olmaması, Kur'an'ın her iki görüşe de olumlu baktığını göstermektedir. Yine ayetin akışından, müminlerin önerisinin daha tutarlı olduğu ve ayetin bu öneriyi bir nevi övgüyle aktarmaktadır; çünkü Kur'an-ı Kerim iki görüşü birbirinin karşısında naklederken müşriklerin görüşlerinde şüpheli olduklarını görmekteyiz. Ama Allah'a inanan müminlerin sözlerinde, kalplerindeki imandan kaynaklanan bir kararlılık görülmektedir: “Kesinlikle onların üzerine bir mescid yapacağız” demektedirler! Onların istediği sırf bir bina yapmak değildi, onların istediği ve ısrarla üzerinde durdukları şey bir mescit yapmaktır. Bu da onların Yüce Allah'a inanan ve O'na ibadet eden insanlar olduğunu gösteriyor.

Fahr-i Râzi, **“...Kesinlikle onların üzerine bir mescid yapacağız”** ayetinin tefsirinde şöyle yazıyor: “Bu sözle orada

Allah’a ibadet edeceğiz ve bu mescit sebebiyle Ashab-ı Kehf’in anısını da sürekli korumuş olacağız demek istemişlerdir.”⁴

Şevkânî “Cami yapılmasını önermeleri, onların Müslüman olduğunu gösterir” der ve ekler:” Onların kralın yakınları olduğu ve sözlerini geçirdikleri de nakledilmiştir, ama birinci kavil -onların Müslüman oldukları- daha sahihtir.”

Zücacî de şöyle yazar: Bu kavil, Ashab-ı Kehf olayı ortaya çıktığında müminlerin çaba göstererek galip olup sözlerini geçirdiklerini göstermektedir, zira mescid, müminlere mahsustur.⁵

Bu ayette görülen şudur: Bir grup mümin ve salih insan Allah indinde; Kur’an’ın övgüsüne mahzar olacak bir dereceye ulaşmışlardır. Bu yüzden onların mübarek mezarı üzerine cami yapılması ve bu mübarek türbenin yanı başında namaz kılınmasının sakıncası yoktur.

Peygamberler ve Ehl-i Beyt imamlarının makamının Ashab-ı Kehf gençlerinden çok daha üstün olduğu herkesçe bilinmektedir. Onların mezarlarının üzerinde bina yapıp bu binayı mescid olarak inşa etmek ve orada

⁴ - Fahri Razi Tefsiri, c.11, s.106 Daru'l-Fikir basımı, 1995 miladi, 1415 hicri kameri.

⁵ - Fethu'l-Gadir, c.3, s.277, Alemu'l-Kutub bas.

namaz kılmak bizzat Kur'an hükmüyle caiz olduğuna göre aynı hükmün peygamberlerle imamlar için çok daha öncelikli olarak caiz olduğu ortadadır.

2- Allah Teala Kur'an'da şöyle buyuruyor: **“İşte böyle; kim Allah'ın şiarlarını yüceltirse, şüphesiz bu, kalplerin takvasındandır.”**⁶

Burada önce şu iki soruya cevap aranmalıdır:

a- Ayette geçen “şiarlar”ın anlamı nedir?

b- Peygamberlerle evliyaların mezarları da bu şiarlardan mıdır ve onlara saygı gösterip mezarlarına türbe binası yapmak da bu şiarlar arasında mıdır?

Birinci soru hakkında şunu hemen belirtelim ki ayette geçen şiarların arapçası olan “Şeâir” terimi, “Şeire” teriminin çoğuludur. Şeyh Tabersî, Mecmau'l-Beyan'da şöyle yazar: Burada geçen şiarlar, amellere mahsus özel sembollerdir ve “Allah'ın şiarları”, Allah Teala'nın ibadet mekanı olarak belirlediği özel sembol ve alametleridir. Belli bir ibadete has olarak ayrılan yer o ibadetin “meş'arı” olarak adlandırılır. Bu anlamda “Allah'ın şiarları” “vukuf yeri”, “Sa'y yeri”

⁶ - Hacc, 32.

veya “kurban kesilme yeri” gibi Allah’a ibadet için tahsis edilen yerler ve simgelerdir”.⁷

Kur’an-ı Kerim bu terimi üç yerde daha kullanmıştır. Örneğin Bakara Suresi’nde şöyle buyurur: **“...Şüphesiz; Safa’yla Merve Allah’ın şiarlarındandır”**⁸ Bu ayette Allah’ın şiarlarından ikisine değinilmektedir. Hac Suresi’nde bir başka şiaara daha değinilerek şöyle buyruluyor: **“Ve kurbanlığı sizin için Allah’ın şiarlarından kıldık”**⁹ Maide Suresi’nde de şöyle buyrulmaktadır: **“Ey iman edenler, Allah’ın şiarlarına sakın saygısızlık etmeyin; haram aya, işaretlenmiş ve işaretlenmemiş kurbanlığa saygı gösterin.”**¹⁰

Kur’an-ı Kerim dört ayette Allah’ın şiarlarından bahsetmektedir: İki ayette hacla ilgili üç ilahî şiarı beyan etmekte, bir ayette ilahi şiarları hafife almaktan sakındırmakta ve dördüncü ayette ise ilahi şiarların yüceltilmesini emretmektedir.

Bu ayetler her ne kadar hac hakkında inmişse de sadece hacca mahsus bin mefhum taşımamakta, genel bir mefhum içermektedir.

⁷ - Mecmeu'l-Beyan, c.1, s.476, Kahire, Daru't-Takrib bas.

⁸ - Bakara, 158.

⁹ - Hacc, 36.

¹⁰ - Maide, 2.

Mezkur ayetler hacla ilgili bazı misdakilere işaret etmektedir ki bu da şiarların sadece bunlara hasredileceği anlamını taşımamakta, bilakis, ayette genel bir ifade görülmektedir.

Sefa ve Merve'yle ilgili ayet, bu ikisinin Allah'ın şiarlarından olduğunu buyurmakta, kurbanlıkla ilgili ayet "Allah'ın şiarından karar kıldık" demektir. Bu da şiarların genel bir anlam içerdiğini ve mezkur ayetlerde geçen misdakların bunun sadece bir kısmı olduğunu göstermektedir ki bu da ayette geçen "min" ayracından anlaşılmaktadır. Aynı şekilde, şiarlara saygıyla ilgili ayette genel olarak şiarlara saygı gösterilmesi istenmekte ve diğer ayette de "Allah'ın şiarlarına saygısızlık etmeyin" denilmektedir.

Allame Tabatabai şöyle yazar: "Şeire'nin çoğulu olan "şeâir" (şiarlar) "işaretler" anlamındadır; Allah'ın şiarları Yüce Allah'ın kendisine itaat için belirlemiş olduğu işaretler anlamını taşır.¹¹

Fahr-i Râzi de şöyle yazar: Allah'ın şiarları Allah'a ibadetin simgeleridir, Allah'a ibadet için bir işaret olan her şey Allah'ın şiarıdır... Mesela haccın şiarları, hac ve menasıkının simgeleridir.. Bunun bir başka misdaki da savaşta kullanılan sancaklarla

¹¹ - el-Mizan, c.14, s.409.

bayraklardır, onların aracılığıyla iki tarafı birbirinden ayırt edebilmek mümkün olur. “Şeair”, “Şeire”nin çoğuludur ve işaretleme anlamındaki “iş’ar”dan gelir¹²

Bir başka konuda şöyle diyor: Şeair çoğul bir terimdir ve terim uzmanı alimlerin çoğuna göre “şeire”nin çoğuludur.

İbn Faris şöyle der: Bu terimin tekili “şeare” ve “şeire”dir ve maş’are yerine kullanılır. ve “meş’are”, “simge ve sembol” demektir; iş’ar da “işaretlemek”dir, binaenaleyh işaretlenen veya bir şey için simge olarak konulan her şeye “şeire” denilebilir. Bu nedenledir ki hac için getirilen kurbanlık hayvanlara da şeair denilir, çünkü kurbanlık olduklarını bildirecek işaretleri taşırlar. Allah’ın şiarlarının ne anlama geldiği konusunda müfessirler arasında ihtilaf vardır; bu konudaki iki görüşten biri şudur:

1) Ayette Allah’ın buyurmuş olduğu **“Allah’ın şiarlarına saygısızlık etmeyin”** buyruğundan maksat ameli esas almak, yani Allah’ın kullarına farz kılmış olduğu şiarları yerine getirmek ve bunları asla terk etmemektir. Bu, şiarın genel anlamı olup bütün dini vazifeleri kapsar ve belli bir konuya has değildir. Hasan da bu görüşü savunur ve

¹² - Tefsiru'l-Kebir, c.4, s.177.

“Allah’ın şiarları demek, Allah’ın dini demektir” der.

2) “Şiar, belli bazı dini vazifeleri kapsar” diyenler de vardır, onlara göre bu da çeşitlidir:

a) Şiarda maksat “ihramdayken size haram edilen avlanmayı helal etmeyin”dir.

b) İbn Abbas şöyle der: Hacceden müşrikler hediyeler sunar, şiarlara saygı gösterir ve kurban keserlerdi. Müslümanlar bunları değiştirmek isteyince Allah Teala “Allah’ın şiarlarına saygısızlık etmeyin” buyruğunu indirdi.

3) Ferra şöyle yazar: Arap halkının çoğu Safa’yla Merve’yi haccın şiarlarından saymıyor, sa’yetmiyordu, bu nedenle Allah Teala “hac amellerinden hiçbirini terk etmeyin, hepsini yerine getirin” buyurdu.

4) Kimine göre de şiarlar, hacda kurban edilmek üzere getirilen işaretlenmiş kurbanlık hayvanlardır. Ebu Ubeyde bu görüşü söylemekte ve şu ayete işaret etmektedir: **“...kurbanlık hayvanı sizin için Allah’ın şiarlarından kıldık.”** Bu kavil zayıftır, çünkü Allah Teala önce şiarları zikretmekte, sonra kurbanlık hayvanı da bunlardan saymaktadır, atıfla atfedilenin farklı olduğu ortadadır.¹³

¹³ - Ae. c.11, s.128.

Görüldüğü gibi şiarları belli konulara has şekilde kısıtlamak ayetlerin gelişine aykırıdır; bilakis, ayetlerden anlaşıldığı üzere bu terim genel olup dinin sembol ve simgesi sayılan her şeyi kapsamaktadır.

İkinci konuya gelince: Safa'yla Merve Allah'ın şiarlarından ise bu durumda birçok şeyin daha Allah'ın şiarlarından olduğu kabul edilmelidir, zira onlar da Allah'ın dininin işaretleridir. Kur'an'ın bütün şiarları teker teker sayıp ad belirlemesi ve onca ortak ölçülere rağmen her birini ayrıca belirleyip onların çiğnenmesini bu yolla yasaklamasını beklemek elbette ki makul bir beklenti değildir. Bilakis, Kur'an-ı Kerim, şiarların genel anlamına işaret ettikten sonra bunlardan bazılarına değinmektedir ve bunların misdaklarının sadece belli bir konuyla sınırlı olduğuna dair de Kur'an'da herhangi bir delil bulunmamakta ve bu mefhum her misdaka uygulanabilir bir ölçü vermektedir.

Binaenaleyh Ka'be ve Mescid'unnebi'yle, namaz, oruç, hac ve zekat gibi furu-i dinler ve Allah'ın nebileriyle resulleri gibi dinin rumuz ve sembolleri hep ilahi şiarlardan olup bunlara saygı göstermek farz ve bunları hafife almak yasaktır.

Şüphe yok ki Hz. Resul-ü Ekrem efendimiz (s.a.a) kendisine saygı duyulması

gereken en büyük ilahi şiar ve işaretlerden biridir. Allah Teala'nın dininde belli bir konum ve mertebeye sahip olup dindarlığın işaretlerinden sayılan kimseler de o hazrete katılmış olmakta ve onlara saygı göstermek de farz olmaktadır.

Bu saygı sırf Hz. Resul-ü Ekrem'in (s.a.a) şahsı için değil, bizzat din için olduğuna göre belli bir zaman dilimiyle sınırlı değildir ve o hazrete hem hayatında hem vefatından sonra saygı göstermek gerekmektedir. Şüphesiz, Hz. Resulullah'a (s.a.a) saygı göstermek, ilahi şiarların en bariz misdaklarından olup bu da o hazretin kutlu doğum günü ve peygamberlikle görevlendirildiği bi'set günü gibi günlerin anılıp kutlanması, onunla ilgili tarihî ve kültürel eserlerin korunması, gelecek nesillerin bu eserlerle tanışması yolunda çaba gösterilmesi gibi çalışmalar şeklinde tezahür eder.

Göründüğü kadarıyla yüce İslam şeriatı bu konuya gereken dikkati göstermiş ve bazı dinî hükümlerde de bunu göz önünde bulundurmaya ihmal etmemiştir. Mesela Hz. Resulullah'a (s.a.a) ve onun kutlu soyuna (a.s) salavat getirilmesini bazı durumlarda emretmiş, çoğu durumlarda bunun önemli bir müstehab ve sünnet olduğunu vurgulamış, namazın son bölümünde o hazrete (s.a.a)

selam ve tehiyyatta bulunulması emredilmiş o hazretin mübarek soyunu sürdüren Ehl-i Beyti'ni (a.s) sevmek bütün müminlere farz edilmiştir. Bütün bu hükümler belli bir amaca yöneliktir: Hz. Resul-ü Ekrem'e (s.a.a) saygı ve hürmet beslemek! Zira gerçekte Hz. Resulullah'a (s.a.a) saygı göstermek salt bir şahsa değil, yüce İslama saygı göstermektir.

Bu nedenledir ki Hz. Resulullah'ın (s.a.a) ve onun mübarek Ehl-i Beyt'inin (a.s) makberlerine türbe binası inşa etmek ilahi şiarlardandır ve amaç, dini ve ilahi mesajı kutsamak, saygıyla anılmasını sağlamaktır; bu unsur da o büyük insanların hem hayatlarında hem vefatlarından sonra da süregelen bir gerçektir, hatta velilerle salihler için de aynı durum geçerlidir. Bu nedenledir ki Hz. Resulullah (s.a.a) bu hükmün en bariz misdaklarından olduğu halde ayette geçen saygı emri sadece o hazretin (s.a.a) şahsına veya sadece onun hayatta olduğu dönemine münhasır değildir.

3- Yüce Allah Kur'an'da şöyle buyurmaktadır: **“-Ey peygamber- De ki; yakınlarımı sevmenizden başka hiçbir ücret ve karşılık beklemiyorum sizden.”**¹⁴

¹⁴ - Şurâ, 23.

Yukarıdaki ayet, hiçbir açıklamaya gerek bırakmayacak kadar nettir. Ayet, Hz. Resulullah'ın (s.a.a) yakınlarına sevgi beslemenin bütün İslam ümmetine farz olduğunu, bunun tıpkı bir ücretlinin ücretini ödeme gereği gibi bir gerek sayıldığını vurgulamaktadır. Bu farz, mutlak bir farzdır ve belli bir zaman veya mekânla ya da belli bir şekilde sınırlandırılmamıştır; bu farz gereğince o hazretin ailesine sevgi beslemek her zaman, her yerde ve her -maruf- şekliyle gereklidir. Şüphesiz, bu sevgi ve saygının örf olarak en bariz belirtisi, onlara ait mezarın türbe haline getirilmesi ve gerektiğinde bu türbenin onarım ve tamiriyle ilgilenilmesidir. Hayatı boyunca Ehl-i Beyt'e (a.s) sevgisini gösterememiş bir Müslümanın sevgisini en azından bu şekilde göstermesi farzdır, zira bir Müslümanın Ehl-i Beyt'e (a.s) bağlılığının ölçülerinden biridir bu.

Bu açıklamadan da anlaşılacağı üzere türbe inşası sadece caiz ve müstehab değil, bazen farz bile olabilmektedir.

Bütün dünya toplumlarında yaygın bir prensiptir bu; büyük insanların, devlet, kültür ve medeniyet kurucularının mezarları anıt haline getirilip özenle korunur, buralarda büyük törenler düzenlenir, böylece sevgi, saygı ve bağlılık gösterisinde bulunulmuş olur.

Yukarıdaki üç ayetten de anlaşıldığı gibi, türbe ve makber yapımı Kur'an'da tavsiye edilmekte, bunu red veya yasaklayan hiçbir ayet bulunmamaktadır. Bu hüküm, Allah'ın dininin simgeleri sayılan evliyalarla din büyüklerinin mezarlarını kapsamakta, avam için böyle bir tavsiye ve gerek bulunmamaktadır.

Meselenin Sünnet ve Hadis Açısından Tahlili

Hız. Resulullah'ın (s.a.a) mübarek sünnetine bakıldığında bunu teyid eden birçok hadis ve karineye rastlanmaktadır, türbe inşasını reddeden hiçbir sünnet veya hadis bulunmamaktadır. Burada meseleyle ilgili en ünlü rivayetlere değinecek, sonra da bunları tahlil edeceğiz:

Müsned-i Ahmed'de Hız. Ali'den (a.s) şöyle rivayet edilir: Hız. Resulullah (s.a.a) bir cenaze merasimi sırasında şöyle buyurdu: *“İçinizden kim bütün putları kırıp, gördüğü bütün mezarların üzerini düzleyip, gördüğü bütün resimleri çizip bozmak için Medine'ye gidebilir?”*

Bir adam gönüllü oldu ve bunu yapabileceğini söyleyerek Medine yoluna koyuldu, ama yolda Medinelilerden korkarak geri döndü. Bunun üzerine Hız. Ali “Benim gitmeme izin verir misiniz ya Resulullah?” diyerek o hazretten izin istedi ve müsaade edilince yola çıktı, bir süre sonra geri

geldiğinde “*Ya Resulullah!*” dedi, “*Bütün putları kırdım, bütün mezarları düzledim ve bütün resimleri yok ettim*”¹⁵

Bu rivayete dikkatle bakıldığında şüpheli noktalar hemen göze çarpmaktadır. Rivayetin en şüpheli tarafı, zaman ve mekânının kesinlikle belli olmamasıdır. Çünkü hicretten önce Hz. Resulullah’ın (s.a.a) Medine’ye bir adam gönderip oradaki bütün putları kırdırmak istemesi akılla bağdaşmamaktadır. Diğer taraftan, hicretten önce Hz. Resulullah (s.a.a) bir Müslümanın cenaze merasimine katılabilecek bir konuma sehib değildi ve Mekke’de içinde bulunduğu şartlar buna kesinlikle izin vermiyordu!

Rivayetin gelişinden şu anlaşılmaktadır: Hz. Resulullah (s.a.a) yeterli siyasi güç ve iktidara sahip bir yönetici gibi bir adamını Medine’ye göndermekte ve onu, Medine’deki bütün putları yıkıp bütün mezarları düzlemek ve bütün resimleri ortadan kaldırmakla görevlendirmektedir. Hz. Resulullah’ın (s.a.a) böyle bir emri verebilmesi ve sözünü geçirebilmesi, ancak o hazretin Medine’de bulunduğu hicret sonrası yıllarda mümkündü, rivayetin gelişiyse böyle bir zaman dilimiyle

¹⁵ - Müsned-i Ahmed, c.1, s.87, Dar-u Sadır, Beyrut bas.

bağdaşmamakta, o sırada hazretin Medine’de yaşamadığı izlenimini vermektedir.

Rivayetteki bir başka çelişki de şudur: Rivayetteki haber doğru kabil edilecek olursa, Medineliler İslam’ı kabul ettikten sonra da bu şehirde putların bulunmasına izin vermiş demektir. Oysa Medine’nin tamamına yakınıni teşkil eden Evs ve Hazrec kabileleri daha ilk günlerde Müslüman olmuş ve bu nedenle de Hz. Resulullah (s.a.a) hicretten sonra bu şehirde güçlü bir iktidar kurabilmişti. Medine’de sadece çok az sayıda münafık vardı ki bunlar da gerçek inançlarını gizlediklerinden, putlarla hiçbir ilgileri yoktu. Bu durumda Hz. Resulullah’ın (s.a.a) gönderdiği ilk adamın Medinelilerden korkarak geri dönmesi mümkün müdür? Çünkü bunun anlamı, Medine halkının halâ putlara taptığı ve putlarına bağlı kaldığıdır ki bu da tarihi gerçeklere tamamen aykırıdır! Kaldı ki, Medine’nin durumu o sırada öyle olsaydı Hz. Resulullah’ın (s.a.a) bir değil, birçok kişiyi böyle bir görev için göndermesi gerekirdi; böylesine önemli bir görev için sadece bir kişinin gönderildiğini kabul edebilmek elbette ki mantıkla bağdaşacak bir şey değildir. Yine böylesine büyük ve zaman gerektiren bir işi, bir kişinin tek başına o kadar kısa bir zamanda halledebildiği düşünülebilir

mi? Dahası, Medine halkının putlarının kırılmasını kabul ettiği düşünülse bile, resim ve mezarlarının yok edilip analarının babalarının kabirlerinin düzlenmesini de kolayca kabullendiklerini farzedebilmek mümkün değildir.

Zira bir insanın anne babasının mezarının düzlenmesi gibi önemli, geleneksel ve duygusal bir olayı bir çırpıda kabullenmesi beklenemez; kalplerin ve zihinlerin böyle bir şeyi kabullenebilmesi ancak uzun vadeli kültürel bir çalışmayla mümkündür ve böyle bir konuda ilk adımda ciddi tepkilerle karşılaşılması beklenir. Oysa rivayette Hz. Resulullah'ın (s.a.a) gönderdiği ikinci şahsın bir çırpıda bütün putları kırıp bütün resimlerle gravürleri ortadan kaldırdığı ve bütün mezarları kolayca yerle bir ettiği, kimsenin de bunlara zerrece itirazda bulunmadığı iddia edilmektedir!!

Rivayet doğruysa, gönderilen ilk kişinin korkarak geri dönmesi, Medine halkının aile mezarlarının yıkılmasına çok sert tepki gösterdiğini ve bunu kabullenmediğini belgelemektedir. Bu durumda Medine halkının aynı tepki ve itirazı, gönderilen ikinci şahsa da sergilemesi, onun da yoğun itirazlarla karşılaşmış ve bu görevin çok büyük gürültü ve zorluklarla tamamlanabilmiş olması

gerekir. Böylesine bir olayınsa sadece Hz. Ali'den (a.s) ibaret bir tek şahidi olamaz; bunca gürültülü bir olayı birçok tarihçi, ravi ve muhaddisin nakletmesi gerekmez miydi?

Oysa bu rivayet sadece Hz. Ali'ye (a.s) atfedilmiştir!

Gelecek bahislerimizde imamiye kaynaklarından da benzeri bir hadis aktaracağız.

Bir rivayete göre Hz. Ali (a.s) Kufe'de halife olduğu günlerde kolluk kuvvetlerinin komutanı olan Ebul Heyac Esedi'yi benzeri bir görevle görevlendiriyor.

Ahmed b. Hanbel şöyle der: Vekiy, Süfyan'dan, o Habib'den, o da ebi Vail'den, o da Ebul Heyac Esedi'den rivayet eder: "Ali (a.s) bir gün beni çağırıp *"Bir zamanlar Resulullah'ın (s.a.a) beni gönderdiği bir göreve ben de şimdi seni göndereceğim"* dedi ve *"görevin, bütün heykelleri yok edip mezarları düzlemektir"* şeklinde ekledi.¹⁶

Ebul Heyac, o sırada İmam Ali'nin (a.s) kolluk kuvvetlerinin komutanı olan kişidir; böyle bir görevin ona verilmesi, silahlı kuvvetlere verilmesi demek olduğundan, bunu görevin ehemmiyetiyle bağdaştırabilmek mümkündür.

¹⁶ - Ae. c.1, s.96, 129, 145, 150.

Ancak, daha önceki rivayet için geçerli şüphe ve çelişkilerin Ebul Heyac'ın rivayeti için gölge düşüreceği apaçık ortadadır. Zira bu rivayette güven kazanılmak istenirken, bir önceki rivayete dayanılmıştır; binaenaleyh bir önceki rivayet, taşıdığı çeşitli çelişkiler ve şüpheli noktaları nedeniyle reddedilecek olursa onu dayanak yapan Ebu'l Heyac rivayetinin de reddedilmesi gayet doğal olacaktır. Zira rivayet doğru kabul edilecek olursa İmam Ali (a.s) Ebu'l Heyac'a verdiği bu görevle, Hz. Resulullah'ın (s.a.a) bir zamanlar Medine'de kendisine vermiş olduğu görev arasında doğrudan ilişki kurmaktadır ki bu da, ilk rivayete yöneltilen şüphe ve eleştirileri ikinci rivayet için de kendiliğinden geçerli kılmaktadır.

Dahası, Ebul Heyac rivayetinde gözardı edilemeyecek çok ciddi bir zaaf daha vardır: Bu rivayette adları geçen iki ravi, Ehl-i Sünnetin rical alimleri nazarında senet açısından güvenilir değildirler; Süfyan Sevri'yle Habib b. Ebu Sabit rivayetleri saptıran ve kendilerinden metin uyduran kimseler olarak tanınır.

Zehebi, Süfyan için "o tedlis eder, zayıf isimlerden rivayet aktarırdı" der.¹⁷

¹⁷ - Mizanu'l-İ'tidal, Zehebi, c.2, s.169, n:3322.

Süfyan için İbn Hacer de şöyle yazar: İbn Mübarek der ki: Süfyan'ın rivayet ettiği bir hadisi kendisine götürdüm, bu rivayette tedliste bulunmuştu; beni görünce utanıp şöyle dedi: Bu hadisi senden rivayet edelim mi?!¹⁸

Yahya b. Said b. Ferruh onun biyografisini aktarırken şöyle yazar: Ebubekir, Yahya'nın şöyle dediğini söyler: Sevri, zayıf - güvenilir olmayan- bir şahsı kullanarak benden rivayette bulunmak için epey çaba harcadı, ama bunu yapamadı.¹⁹

“Tedlis”, bir şahsın hiç görmediği ve tanımadığı birinden bir vasıta aracılığıyla rivayet aktarması, bunu yaparken de o vasıtayı tamamen silmesi, onu rivayete hiç almamasıdır!

Ayrıca, Sevri'nin biyografisinde şunu da yazıyor: İbn Medini, Yahya b. Said'den Süfyan'ın, Ebubekir b. Hafe's'i ve Heyyan b. İyas'ı hiçbir zaman görmediğini ve Said b. Ebi Berde'den herhangi bir şey duymadığını nakleder. Bağavi de onun Yezid b. Rakâşî'den hiçbir rivayet duymadığını yazar. Ahmed de “Seleme b. Koheyl”den mesaiye (azad edilmiş köle) hadisini duymadığını, Halid b. Seleme'den de asla bir şey duymadığını, İbn

¹⁸ - Tehzibu't-Tehzib, İbn Hacer, c.4, s.15
Süfyan'ın biyografisinde.

¹⁹ - Ae. c.11, s.218.

Avn'dan da bir tek hadisten başka hiçbir şey duymamış olduğunu söyler.²⁰ Ehl-i Sünnetin büyük âlimlerinden olan İbn Hacer de Sevri'nin müdellis olduğunu, yani hayatı boyunca hiç görmediği ve kendileriyle hiç konuşmamış olduğu insanlardan, adeta onları görmüş ve kendileriyle konuşmuşçasına rivayette bulunduğunu yazmaktadır.

Habib b. Sabit Kays b. Dinar'a gelince: İbn Heban onun müdellis olduğunu söylüyor, Akiyli "İbn Avn onu suçlamaktadır" diyor, Kattan onun iyi bir hâfız olmadığını Eta'dan aktardığı hadis dışında onun aktardığı hadislerle güvenilemeyeceğini belirtiyor, İbn Huzeyme, Sahih'inde onun müdellis olduğunu yazar.²¹

Evet, o müdellisti ve hadisleri hep mürsel naklederdi, H.K.119'da ölmüştür.

İbn Cevzi'nin "El-Mevzuat" adlı kitabının Münzeri hattıyla yazılı nüshasında şöyle geçer: Habib b. Sabit, Ubey b. Ka'b'den şöyle bir hadis nakleder: Cebrail, Hz. Resulullah'a (s.a.a) "Nuh'un ömrü kadar yanında oturup anlatacak olsam Ömer'in faziletlerini sayıp bitiremem."

Ardından şöyle diyor: "Habib b. Ebi Sabit'in şeyhi Abdullah bin Ammar Eslemi

²⁰ - Ae. c.4, s.115.

²¹ - Ae. c.2, s.179.

olayı dışında İbn Cevzi onu hiç eleştirmemiştir.²²

Evet, rical ve diraye kitaplarında bu iki ravi hakkında yazılanlar bunlar... İbn Seleme-i Kufi'nin kardeşi Ebu Vail Esedi'ye gelince: Bu adam önce Hz. Ali (a.s) taraftarıyken daha sonra onun safından kopmuştur. İbn Hacer şöyle yazıyor: Ebu Vail'den "Ali'yi mi, yoksa Osmanı mı daha çok sevdiği" sorulduğunda "Önceleri Ali'yi daha çok seviyordum, ama daha sonra Osman taraftarı oldum" diye cevap verdi.²³

Onun zayıflığı -hadis naklinde güvenilirmez olduğu- konusunda Ubeydullah b. Ziyad'ın emrinde çalıştığını söylemek yeterli olacaktır. İbn Ebi'l Hadid şöyle yazar: Ebu Vail "İbn Ziyad Kufe'nin beytulmalının sorumluluk ve yetkisini bana verdi" der.

Sözkonusu rivayetin senedinin silsilesi hakkında bunca sözün yeterli olacağı kanaatindeyiz. Bu hadisin ravileri hakkında bir takım övgüler aktarılıyorsa, onlara ciddi eleştiri ve kınamalarda bulunulduğu da unutulmamalıdır. Hadis nakli konusunda prensip şudur: Bir râvi hakkında hem övgü, hem kınama ve eleştiri gibi bir çelişki varsa,

²² - Ae. c.1, s. 148, no:106.

²³ - Ae. c.4, s.362.

kınama ve eleştiri esas alınır ve onun aktardığı rivayet ve hadise itibar edilmez.

Keza, bu hadisin zayıflığı konusunda, onu rivayet eden raviden, yani Ebul Hıyac'dan bütün sahihlerle müsnedlerde bu hadis dışında bir tek hadis bile nakledilmemiş olması yeterlidir! Bu durumda, zayıflarla müdellisler tarafından nakledilen böyle bir hadisi belge olarak kabul etmek mümkün müdür?!

Kaldı ki, şu nokta da oldukça önemlidir: Bu iki rivayetin delalet ettiği mevzu, kabirlerin üst kısmının tümseklemek yerine düz olarak bina edilmesidir; kabirlere parmaklık çekilip sanduka yapılarak türbe haline getirilmesini yasaklayan herhangi bir ibare veya karine taşımamaktadır.

Bu rivayetlerin, mezarların zemin sathıyla yeksan edilip düzlenmesine delalet ettikleri iddia edilecek olsa bile bu iddia da sadr-ı İslam'dan günümüze kadar Müslümanlar arasında uygulanagelen gerçeğe tamamen aykırıdır. Bu iddiayı ortaya atan ise ancak H.K. 8. yy'dan sonra sadece İbn Teymiye'yle onun izleyicileri olmuş, dört Ehl-i Sünnet mezhebinin hiçbiri böyle bir uygulamayı kabul etmemiş, bilakis, mezarın zemin sathından bir

kariş yukarı kaldırılmasını müstehab görmüştür.²⁴

Binaenaleyh sözkonusu iki rivayetin senedi kabul edilecek olsa bile, mezkur nedenden dolayı delaletlerinin şüpheyle incelenmesi ve rivayette geçen “düzleme” teriminin “yer sathıyla bir edilmesi” şeklinde anlaşılmaması gerekir. Doğru olanı “yerle bir etmek” değil, kendi sathını düzleyip “dümdüz” etmektir; yani mezarın üzeri, balık sırtı gibi çıkıntılı değil, düz olmalıdır. Nitekim bu nedenledir ki Kurtubî, bu hadisin haşiyesinde şöyle yazıyor:

“Bizim alimlerimize göre bu rivayetin zahirinden, mezarın balık sırtı gibi çıkıntılı değil düz olması ve yerden biraz yükseltilmesi gerektiği anlaşılmalıdır. Nitekim alimlerin tamamına yakını, rivayette men edilenin tesnim -balık sırtı gibi şekillendirme- olduğunu belirtmiştir. Mezarın belli olması ve saygı gösterilmesi için yer sathından biraz yüksekçe olması gerekir, Hz. Resulullah’la (s.a.a) onun yanında yatan iki halifenin mezarı da zaten bu şekildedir. Bunu İmam Malik de Muvatta’ında yazmıştır; Darkutnî’nin

²⁴ - Dört Mezhep Fıkhı, c.1, s.535.

rivayetine göre Hz. Adem'in (a.s) mezarı da bu şekildedir.²⁵

O halde bu hadisin doğru farzedilmesi ve rivayetlerin Hz. Resulullah'tan (s.a.a) aktarıldığının ispatlanması halinde bile bunları, Hz. Resulullah'ın (s.a.a) Medine'deki döneminden günümüze kadar Müslümanlar arasında geçerli olagelen uygulamaya ters düşmeyecek şekilde tevil etmek gerekir.

Eğer selefiyenin iddia ettiği gibi mezarın yerle bir edilmesi farz olursa herkesten önce bizzat Hz. Resulullah'la (s.a.a) iki halifenin mezarının yıkılması ve yerle bir edilmesi gerekir! Oysa mezarın düzlenmesinden amaç, dört Ehl-i Sünnet mezhebinde de kabul gördüğü üzere, mezarın sathının ve üzerinin düzlenmesi ve balık sırtı gibi yapılmamasıdır.

Bu iki rivayeti böylece inceledikten sonra Hz. Resulullah'ın (s.a.a) mezar üzerine her nevi türbe ve kubbe inşasını nehyettiği iddia edilen rivayetleri incelememiz gerekir, çünkü bugün Vahabiler bu rivayetleri öne sürerek mezarların üzerine türbe veya kubbe inşasını haram ilan etmekte ve bu iddiayla bütün türbe ve kubbeleri yıkarak mezarları yerle bir etmekte, bunun farz olduğu iddiasında bulunmaktadır.

²⁵ - el-Câmiu'l-Ahkami'l-Kur'an, Kurtubi, c.10, s.380.

Bu rivayetlerde Hz. Resulullah'ın (s.a.a) mezarların kireç ve alçıyla düzeltilmesini, mezara oturulmasını ve bina inşa edilmesini menettiği iddia edilmektedir.

Bu hadis çeşitli metin ve senetlerle Cabir'den rivayet edilmiş²⁶, mazmunu da Ebu Said Hıdri'yle Ümmi Seleme'den aktarılmıştır²⁷.

Bu hadisin senediyle metni incelendikten sonra usulde prensip olan kuralların da dikkate alınması gerekir. Usul uleması nehyin haram etmeyle eş olabileceğini söyler, bir nehyi haram olmaktan farklı kılablecek bir karine varsa bu durumda o nehy "kerahet" -mekruh olma hali- olarak değerlendirilir.

Sözkonusu rivayetlere dikkat edildiğinde zahirlerinin "haram"lığa delalet ettiği görülmektedir. Ancak, bu haram halini değiştirecek bir karine olursa durum farklı olacaktır.

Burada rivayete zahirinden çok farklı anlamlar yükleyen güçlü bir dış karine vardır:

²⁶ - Sahih-i Müslim, cenaziz kitabı, c.3, s.62 ve Sünen-i Tirmizi, c.2, s.208; el-Mektebiyyetu's-Sselefiyye bas. ve Sünen-i İbn Mace, c.1, s.473'de cenaiz kitabı ve Sünen-i Nesai, c.4, s.87-88 ve Sünen-i Ebu Davud, c.3, s.216 "mezarlara yapı" babı ve Müsned-i Ahmed, c.3, s.295,332, 399.

²⁷ - Sünen-i İbn Mace, c.1, s.474 ve Müsned-i Ahmed, c.6, s.299.

Sadr-ı İslam'dan günümüze değin sahabenin ve diğer tüm Müslümanların kesin örf ve uygulaması! Bu uygulama ve örf gereğince mezar sathı daima yer sathından bir karış kadar yukarı tutulmuş, H.K. 8. yüzyılda İbn Teymiye'nin ortaya çıkıp Müslümanların bu dinî örfünü inkar ettiği 8 asır boyunca hiç kimse bu uygulamayı inkara veya engellemeye kalkmamıştır!

Ondan önce hiç kimse bu uygulamayı engellemediğine ve o da sahabeyle selefin yolunu izlemek istediğini söylediğine göre bu konuda da sahabeyle tabiinin yolunu izlemesi ve mezar yapımını engellememesi gerekirdi. Ehl-i Sünnete ait sahihler, sünenler ve müsnedlerin hiçbirinde “mezar yapımının haramlığına dair” bir bab veya bölüme rastlamak mümkün değildir.

Müslümanların ötedenberi uygulayageldikleri örf bu meselenin en bariz delili sayılır; Müslümanlar sadr-ı İslamdan itibaren sözkonusu nehyin anlamını idrak etmiş ve bunun harama değil, mekruhluğa delalet eden bir nehy olduğunu öğrenmişlerdi, mezar yapımı haram olsaydı sadr-ı İslamdan günümüze kadar bütün Müslümanların bu haramı işlememeye özen göstermesi gerekirdi.

Hükm-ü evveliye olan bir kerahetin, daha önemli olan sanevilerle çelişmesi ve onlara

zarar vermesi halinde bu kerahetin ortadan kalkacağı açıktır. Nitekim bir ölüye mezar yapılması insanların ona olan sevgi, saygı ve bağlılıklarını gösterebilmeleri için o mezarın başında bir araya gelmelerine neden olup peygamberlerle imamların ve evliyaların türbelerini ziyarette olduğu gibi iman ve dini sorumlulukların güçlenip pekişmesine yarayacaksa bu kerahet hükmünün kalkacağı açıktır. Bu gerçek; ilahi şiarlar, Meveddet ve Ashab-ı Kehf'e camili türbe yapılmasıyla ilgili ayetlerdeki anlamla tamamen bağdaşmaktadır. Bu ayetler peygamberler, veliler ve imamların mezarları üzerine türbe inşa etmenin sakıncasız olduğunu göstermekte, hatta ilahi şiarların ihyasının ve hak yolunun hidayet meşaleleri olan Ehl-i Beyt'e (a.s) sevgi gösterilmesinin eserlerinin korunmasının gerekli olduğunu bildirmektedir.

Seyyid Muhsin Emin, mezar yapımının haram olduğu iddia edilen bu hadislerin delil olarak kullanılamayacak kadar zayıf olduğunu belirterek şöyle yazıyor:

“...Üçüncüsü, nehy hem kerahete ve harama işaret edebilir, rivayetin gelişinin haramlığı gösterdiği farzedilse bile kerahet için kullanıldığı durumlar çok daha fazladır. Kaldı ki ulema buradaki nehyin kerahete işaret

ettiğini söylemektedir ki bu da rivayetin zahiri ve gelişindeki anlamı zayıflatmaktadır”

Nevevî, Sahih-i Müslim Şerhi’nde şöyle yazar: Bu rivayette mezarın alçıyla düzeltilip, üzerine bina yapılması mekruh kabul edilmiştir, mezarın üzerinde oturmak haram sayılmıştır, Şafii mezhebiyle ulemanın çoğunluğunun görüşü budur. Ashab, mezarın alçıyla işlenip güzelleştirilmesinin mekruh ve mezarın üzerinde oturmanın ve mezara yaslanmanın haram olduğunu söylemiştir.

Mezar yapılmasına gelince, şahsın kendi mülkü dahilinde yapılırsa mekruh, güzergah olan yol üzerinde yapılırsa haramdır, Şafii’yle sahabenin görüşü böyledir. Şafii “El-Ümm” adlı kitabında şöyle yazar: Mekke’de büyük ulemanın, mezarların üzerine yapılan her şeyin yıkıp kaldırılmasını emrettiğini gördüm, Hz. Resulullah’ın (s.a.a) “Yapılan bir kabir görürsen onu yıkıp düzle!” şeklindeki buyruğu da bu uygulamayı onaylamaktadır.

Gerçekte kabri inşa etmek ve mezar yapımı genel olarak mekruhtur, Ehl-i Beyt imamlarının (a.s) mezhebi de bu görüştedir, zira bu tür konulardaki nehy, tahrim sonucunu doğurmaz, çünkü mekruhluktaki kullanışı fazladır. Tabi bu hüküm, mezar yapımında fayda olmaması ve ona saygı gösterilmesinin, ilahi şiarlara saygı gösterilmekle aynı anlamı

taşınamaması halinde geçerlidir; başka bir deyişle peygamber, veli veya imam mezarları için bu hüküm geçerli değildir; onların mezarları konusunda ise; Sadr-ı İslamdan günümüze kadar Müslümanların bu konudaki örfü; Hz. peygamber (s.a.a), ve imamların mezarları ve türbe binasının özenle korunması ve gerektiğinde onarılıp düzeltilmesi şeklinde olagelmıştır.

Şafii mezhebine göre mezar yapılması ve mezarın alçıyla nakışlanması mekruh olup başkasının mülkünde ya da güzergâhta bulunma hali bunun dışındadır ve bu durumda haramdır. Bazıları bunun nedenini, alçının ateşle pişirilmesi olarak açıklar ve mezarın alçı yerine çamurla sıvanmasının sakıncasız olacağını söyler, İmam Şafii'nin görüşü de budur. Sindi, Sünen-i Nesai haşiyesinde bunu belirterek kerahetle uygunluğuna işaret eder, ama Şafii'ye göre mezar üzerinde oturmak haramdır. Bu ahbarda mezar yapımı ve alçı nakşı hakkında ortak bir görüş bulunduğu göre mezar üzerine oturmak da haram değil, mekruh olsa gerektir, Hz. Ali'nin (a.s) mezar üzerine oturduğu yolundaki rivayet de buna delalet eder.

Ayrıca İmam Şafii mezar üzeri toprağının fazla olmaması ve mezarın yerden yüksek tutulmamasını da müstehab saymaktadır.

İmam Siyuti “Sünen-i Nesai”nin şerhinde şöyle yazar: Şafii ve ashab, mezar üzerindeki toprağın, mezar kazılırken çıkan toprak miktarından fazla olmamasını müstehab sayar; çünkü mezar toprağının fazla olmaması ve mezarın yer sathından çok yüksek tutulmaması yolunda rivayet vardır.

Mekke ulemasının mezarları yıktırdığı yolundaki müşahedeye gelince, muhtemelen bu mezarlar halkın gelip geçtiği güzergâhlar ve yol kenarlarındaki mezarlar olsa gerektir. Bu nedenle Şafii şahsın kendi mülkü ve arazisi dahilinde mezar yaptırmasını sadece mekruh görürken Vahabiler nerede olursa olsun, kabrin yapılmasını haram bilmektedirler!

Buraya kadar anlatılanlar, daha önce Ömer’den aktarılan sözün de anlamını ışığa çıkarıyor. Rivayete göre bir mezarın üzerine çadır gerildiğini gören Ömer, bunu kaldırmalarını, çünkü ölünün amelinin ona gölge düşürdüğünü söyler. Senedin kabulü ve hadisin delaleti halinde bu nehyediş mekruhluğa yorumlanır, çünkü bunun anlamı bu işte bir menfaat bulunmadığı ve malın mülkün de ziyanına yol açtığı yönündedir.

Yukarıdaki ifadeler Buhari’nin naklettiği bir rivayetle çelişiyor: Buhari’nin rivayetinde “Hasan b. Hasan öldüğünde hanımı bir yıl

boyunca onun mezarı üzerine çadır kurdu.” denilmektedir.

Senetleri ve delaletlerinin kabulü halinde bu rivayetin; korunmalarının dine veya dünyaya bir faydası bulunmayan mezarları kapsadığı kabul edilebilir. Ama mezarın onarımı ve korunması ilahi şiarlardan sayılır ve mezardaki kişi bir peygamber, veli veya salih olursa mezar yapmak, bu mezarı onarmak ve korumak insanların dini için faydalıdır.

Bir rivayette Hz. Resulullah’ın (s.a.a) Osman bin Maz’un’un mezarının belli olması için mezar başına bir taş koydurduğu geçer. İbn Mace, Enes bin Malik’ten bu rivayeti aktarırken “Hz. Resulullah (s.a.a) Osman b. Maz’un’un mezarını bir taş parçasıyla belirledi” der ve Sindi bunun haşiyesinde şöyle yazar: “bu taş, mezarın zamanla kaybolup gitmemesi için konulmuştur” Zevaid’de şöyle yazar: Bu senet iyi senettir ve Ebu Davud’un rivayet etmiş olduğu Mutallib bin Ebi Vedâe’nin aktardığı hadis gibi şahidi de bulunmaktadır.”

Vefa’ul Vefa’da şöyle yazar:²⁸ Ebu Davud güzel bir senetle Muttalib bin Abdullah bin Hanteb yoluyla bazı sahabelerden şöyle

²⁸ - Vefdaul-Vefa, s..2, s.85.

rivayet eder: Osman b. Maz'un dünyadan göçüp de Bakıy Mezarlığı'na defnedilince Hz. Resulullah (s.a.a) kabrin belli olması için birine, bir taş getirip mezarın üzerine koymasını emretti. Adamcağız taşı getiremeyince Hz. Resulullah (s.a.a) gidip bizzat taşı kaldırdı ve getirip Osman b. Maz'un'un mezarının başına koyarak *"Bu taşla kardeşimin mezarının yerini belirlemiş oldum, ailemden ölen olursa bunun yanına gömülecektir"* buyurdu.

Vefau'l-Vefa'ya göre bu hadisi İbn Şebe, İbn Mace ve İbn Adıy Enes'ten, Hakim de Ebu Râfi'den rivayet etmiştir. Bundan önce de Muhammed b. Kudame babası ve dedesinden aynı rivayeti şöyle aktarmıştır: Hz. Resul-ü Ekrem efendimiz (s.a.a) Osman b. Maz'un'u defnettikten sonra mezarının başına bir taş konulmasını buyurdu.

Bu rivayetten sonra da Abdulaziz bin Ümran'dan şu olayı aktarıyor: Bazılarından, Osman b. Maz'un'un mezarının baş ve ayak kısmına birer taş konulmuş olduğunu duydum. Bu da, mezarın yerinin belirlenmesi için her şeyden faydalanılabileceğini gösteriyor. Yine Mahzumoğulları kabilesinden Ömer adlı bir ihtiyardan şöyle rivayet eder: Osman b. Maz'un, muhacirler arasında ilk vefat edendi. Hz. Resulullah (s.a.a) onun için bir mezar

kazılmasını emretti, ölü defnedildikten sonra, bir taş fazla geldi, Hz. Resulullah (s.a.a) bu taşı alıp mezarın ayak kısmına yerleştirdi. Aradan epey geçti; Mervan, Muaviye tarafından Medine valiliğine atandığında bu mezarın yanından geçerken o taşın kaldırılıp bir kenara fırlatılmasını emrederek şöyle dedi: “Yemin ederim ki Osman b. Maz’un’un mezarı başında bir taş bile bulunmamalı, mezarının nerede olduğu bile belli olmamalıdır!” Orada bulunan Emevi ailesi mensupları onu eleştirerek “Pek kötü bir şey yaptın, Peygamberin koyduğu taşı attın; o taşı tekrar yerine koydur” dedilerse de Mervan “Vallahi o taşı fırlatıp attım bir kere! Bir daha yerine dönemez!” diyerek karşı çıktı!²⁹

Yine aynı kaynakta şöyle ekleniyor: İbn Zebale İbn Şahab’la diğerlerinden şöyle aktarır: Hz. Resulullah (s.a.a) Osman b. Maz’un’un mezarının belli olması ve diğer ölülerin onun etrafına gömülmesi için bir eldeğirmenin alt taşını onun mezarının başına dikti. Mervan b. Hakem, Muaviye tarafından Medine’ye vali tayin edildiğinde bu taşı onun mezarından aldırıp -halife- Osman’ın mezarına koydurdu.

²⁹ - Vefau'l-Vefa, c.2, s.100.

Yukarıdaki rivayet Mervan'ın İslam dinine karşı ne kadar saygısız olduğunu göstermesi açısından da ilginçtir. Peygamberlerle evliyaların ve Salihlerin mezarlarını yıkan Vahabiler galiba Mervan'ın yolunu izlemekteler! Oysa sahih rivayetlerde Hz. Resulullah'ın (s.a.a) biricik kızı Hz. Fâtıma-ı Zehra'nın (a.s) sık sık amcası Hz. Hamza'nın mezarını ziyaret ettiği, onarıp düzelttiği ve mezar başına koyduğu bir taşla mezarı belirlediği geçer.

Hz. Fatıma'nın (a.s) bu uygulaması mezarın onarımı, bakımı ve bozulmasını önlemenin müstehab olduğunu göstermektedir. Masumun uygulaması da bu işin müstehab olduğunu gösterdiğine göre peygamberlerle evliyaların mezarlarının korunması ve bakımı yolunda ne kadar çalışılsa azdır. Binaenaleyh büyük zatların mezarlarına türbe ve kubbe yapılması pek güzel bir müstehabdır. Bu rivayet, bazı mezarların diğerlerinden ayrıcalıklı ve farklı olmasının, ölülerin fazilet ve efdallığıyla ilgili olduğunu da gösteriyor. Bazı evliyalarla Salihlerin mezarlarına türbe veya kubbe yaptırılmamış olması ise, o dönemde müminlerin maddi durumlarının böyle mesraflara elvermemesi ve ancak çok zaruri harcamalarını karşılayabilecek durumda olmasıdır. Daha sonra Müslümanların maddi

durumlarının hayli düzeldiği dönemlerle bu dönemi kıyaslamak makul değildir. Mesela sadr-ı İslam döneminde Hz. Resulullah'la (s.a.a) sahabesi çok büyük maddi sıkıntılar içinde yaşıyordu, evlerinin döşemesine ancak hurma yaprakları ve hasır serebiliyorlardı. Mescid'unnebi'nin tavanı sadece hurma yapraklarıyla örtülmüştü. Hz. Resulullah (s.a.a) ilk günlerde camideki konuşmalarını içerideki bir hurma ağacının gövdesine yaslanarak yapıyordu, daha sonra yapılan minberin de dış görünüşünden başka minbere benzer tarafı yoktu ve aslında yine bir kütükten daha fantezi değildi. Ama Müslümanlar İran kisralarıyla Roma kayserlerinin hazine ve ganimetlerine kavuştuktan sonra yiyecekten giyeceğe ve oturdukları evlere varıncaya kadar maddi durumları tamamen değişti, bunun sonucu olarak Mescid'ul Haram'la Mescid'unnebi onarılıp genişletildi, bu sırada Müslümanlar günahkar veya bid'atçı değillerdi. Keza, yüce İslam dininden aldıkları terbiyeyle büyüklerinin mezarlarına saygı gösterip onardılar, kubbeler, türbeler yaptılar. Kubbe ve türbenin alelade insanlar için mekruh olduğu kabul edilecek olsa bile peygamberler, veliler ve Hz. Hamza gibi şehidler için böyle bir

mekruhluğun söz konusu dahi edilemeyeceği ortadadır.

Peygamberlerle evliyaların mezarlarına türbe yapılmasının müstehab oluşunun bir nedeni de bu kutlu mekanlara hayvanların girmesini, gübre vb. şeylerle kirletilmesini önlemektir. Vahabiler tarafından H.K.1344'te yıkılan el-Bâki'deki Ehl-i Beyt İmamlarının (a.s) mübarek mezarları bugün can yakıcı bir saygısızlık ve fütursuzlukla karşı karşıya kalmıştır.

Bu tür mezarlara türbe ve bina inşa edilmesindeki müstehaplığın bir nedeni de bu kutlu mekanları ziyarete gelenlerin istirahat edebilmesi, soğuğa ve sıcağa karşı korunabilmesidir. Bu mübarek mekanlarda dua ve namazın müstehab olması dikkate alınırsa uzak-yakın yollardan bu türbeleri ziyarete gelenlerin dinlenebilmek, namaz kılmak ve dua edebilmek için munasip bir mekana ihtiyaçları yok mudur? Keza bu mübarek makberlerin yanbaşıda Kur'an okunabilmeli, İslamî bilimler öğrenilebilmeli; vaaz ve hutbe programları tertiplenebilmelidir. Bu itibarlardır ki peygamberlerle evliyaların türbeleri cami, okul, medrese ve Hüseyniyeler sınıfında yer alır.

Bu mübarek mezarlara türbe ve kubbe inşasının müstehab olmasının bir nedeni de bu

yolla İslam şiarlarını ihya edip yücelterek, bunları inkar edenlerle mücadele etmektir.

5) Sened ve delalet zaafıyla Vahabilerin istinad ettiği rivayetlerin zayıflığı bir yana; doğru olduğu farzedilecek olsa bile bu rivayetler ötedenberi terkedilmiş, mahcur bırakılmış ve sadr-ı İslamdan Vahabiliğin zuhur ettiği güne kadar Müslümanlardan bir tek kimse bile buna itibar gösterip amel etmemiştir. Bugün bizzat Vahabiler bile bu esası itiraf etmekte ve “sahih bir hadis dahi hiç itibar görmez ve ona göre amel edilmezse bir kenara bırakılmalıdır” demektedirler!

Abdulaziz b. Muhammed b. Suud’a ait “Risâil-ul Hediyyetu's-seniyye”nin³⁰ ilk risalesinde şöyle deniliyor: Şariat hükümleriyle ilgili bir hadis şaz olursa (hiç müracaat edilmez, müstesna kalıp terk edilirse) ona amel edilmez, çünkü rical alimleri “Sahih hadis, âdil ve hâfız bir şahsın, kendisi gibi birinden rivayette bulunduğu anda amel edilen ve şaz olmayan hadistir” demişlerdir.

Sahi; sadr-ı İslam’dan günümüze değin Müslümanlarca uygulanmayan ve sahabe, tabiin ve tabiine uyanlarca da asla kale alınmamış ve uygulanmamış olan bu rivayetlerden daha “şaz” bir rivayet

³⁰ - Risailu'l-Hediyetis's-Seniyye, s.21 Mısır, el-Menar bas.

düşünülebilir mi?! Bu rivayetlere sadece mekruh anlamı yüklenmiş, bunun dışında hiçbir mana tevdi edilmemiş; kimi de bu rivayetlerin, üzerine kubbe ve türbe inşa etmenin dini şiarlardan sayıldığı mezarlara şamil olmadığına inanmıştır.

Bunun en büyük ispatı şu târihi gerçektir: Beyt'ul Mukaddes'in etrafında bulunan peygamber mezarları; mesela Hz. Davud'un (a.s) bugün Kudüs'te bulunan türbesi, Hz. İbrahim'le (a.s) evlatları Hz. İshak (a.s) Hz. Yakup (a.s) ve Hz. Yunus'un (a.s) bugün Filistin'in El-Halil bölgesindeki mübarek mezarları İslamdan önce görkemli türbeler ve külliyeler halindeydi; sadr- İslamda bu topraklar fethedilince Müslümanlar o mübarek türbelere saygı ve hürmet göstermiş, onları korumuşlardır.

İbn Teymiye "Sırat-ı Mustakim" adlı kitabında şöyle yazıyor: Bugün Hz. İbrahim Halil (a.s) peygamberin mezarı üzerine inşa edilen türbe binası, bu toprakların fethedildiği sahabe döneminde de vardı, ancak kapısı H.K.400'e kadar kapalı kalmıştır.

Bu beldenin fethedildiği dönemde Beyt-ul Mukaddes'e giren halife Ömer'in bu görkemli türbeyi gördüğünde şüphe yoktur, ama bu binanın yıkılmasını emretmemiştir! Binaenaleyh İbn Teymiye'nin "kapısı şunca

zaman kapalıydı” demesinin esas mevzuyla alakası yoktur, çünkü halifenin Hz. İbrahim’in (a.s) mübarek türbesini yıktırmaması, mezarlara türbe ve külliye binası inşa etmenin haram olmadığını ispatlamaktadır. Hz. İbrahim’in (a.s) bu görkemli mübarek -türbe-külliyesinin çeşitli İslam devletlerinin yönetiminde varlığını koruduğu asırlar boyunca Vahabilerden başka bir tek İslam alimi kalkıp da bu mübarek türbeyle külliyesinin yıkılmasını istememiştir! Bugün de bu mübarek türbeleri ziyaret edebilmek için pek çok insan Filistin’e gitmektedir. Binaenaleyh “bu türbelerin bid’at olduğu, zira tabiin döneminden sonra icad edildiği” (!) yolundaki Vahabi iddiaları büyük bir yalandır. Keza İbn Büleyhed’in “kabir üzerine kubbe ve türbe inşası 5. yy’dan sonra başladı” şeklindeki ifadesi de yalandır.³¹ Bütün bunlar, mezar üzerine kubbe veya türbe inşasının haram olduğuna dair hiçbir hadis bulunmadığını ortaya koymaktadır.

³¹ - Keşfu'l-İrtyab, s.378-384.

Ehl-i Sünnet Fıkında

Dört Ehl-i Sünnet mezhebiyle zahiriye mezhebinin fıkına dikkatle bakılacak olursa mezar üzerine kubbe veya türbe inşası konusunda Ehl-i Sünnetle selefiye mezhebi arasında çok ciddi ihtilaflar bulunduğu görülür. Meselenin kolayca anlaşılabilmesi için selefiyenin konuyla ilgili fetvalarını belirtip Ehl-i Sünnet mezheplerinin bu fetvalarla ilgili görüşlerini incelemek yeterli olacaktır.

İbn Teymiye “mezar üzerine türbe ve kubbe” yapmanın meşru olmadığını ve bütün İslam alimlerinin de bu konuda görüş birliği içinde bulunduğunu iddia etmektedir; İbn Kayyım da mezar üzerine yapılan türbe, kubbe ve külliyelerin yıkılmasının farz olduğuna dair fetva vermiştir. Şeyh Abdullah b. Büleyhed de H.K.1344’te kendisinden konuyla ilgili görüşünü isteyen bir mektubu şöyle cevaplıyor:

“Kabir üzerinde türbe yapmak, bütün İslam ulemasının da icmasıyla haramdır!

Çünkü kabir üzerinde bina yapımını yasaklayan sahih hadisler vardır, bu nedenle birçok alim, mezarların yıkılması gerektiğine fetva vermiş, bu fetvaya delil olarak da Hz. Ali'nin (a.s) Ebul Hıyac'ı bu göreve gönderdiği malum rivayeti göstermişlerdir.³²

Yukarıda delil olarak öne sürülen üç nokta, Ehl-i Beyt (a.s) okulu bir yana dursun, bizzat Ehl-i Sünnet mezheplerince de ihtilaf ve tartışma konusudur ve iddia edilen “ulemanın icması” kesinlikle yoktur! Şimdi iddia edilen delilleri inceleyelim:

³² - Ae. s. 359-360.

1- İbn Teymiye'yle İbn Buleyhed'in iddia ettiği icma

Tarihi ve fikhî açıdan böyle bir iddia gayet tuhaf ve mantıktan uzaktır. Tarihi açıdan bakıldığında bütün İslam mezheplerinin onca farklı grup ve kültür anlayışlarına rağmen, mezar yapımının haram olmadığına müttefik bulundukları görülmektedir! Selefiyenin zuhur ettiği H.K.8. yy'a kadar da bu durum böylece sürmüştür. Nitekim daha önce de belirttiğimiz üzere Müslümanlar Beyt'ül Mukaddes'in çevresindeki peygamber mezarlarını yıkmamış, bilakis fevkalade bir saygı ve itinayla bu mübarek türbe ve külliyeleri korumuşlardır. Ayrıca, Hz. Resulullah'ın (s.a.a) mübarek türbesi üzerine de bir odacık inşa edilmiştir ve sanduka-i şerif bu odacığın içindedir. Yine H.K.2. yy.'da Seyyid'uşşüheda Hz. Hamza'nın (a.s) mezarı korunarak üzerinde cami inşa edilmiş, mezarı bu caminin içinde yer almıştı. Keza Semhudi'nin yazdığı üzere 2. yy.'da yaşayan Abdulaziz b. Muhammed'in zamanına kadar Sa'd b.

Muaz'ın mezarı üzerinde inşa edilen bir kubbe vardı.³³

Seyyid Muhsin Emin Âmulî mezar binalarının tarihi hakkında şöyle yazar: Bu binalar sahabe döneminde ve onlardan sonra da mezarlar üzerine kurulmuştur ve H.K.5. yy.'dan önce de var olan bu binaların ilki bizzat Hz. Resul-ü Ekrem efendimizin (s.a.a) mübarek bir odada bulunan türbesidir, daha sonra birinci ve ikinci halife de yine oraya gömülmüştür. Ahmet b. Zeynî Dehlan'ın Siyer-i Nebevi'sinde de kayıtlı olduğu üzere bu bizzat Hz. Resulullah'ın (s.a.a) vasiyetiyle vuku buldu, bu eserde şöyle yazar: Hz. Resulullah (s.a.a) rihlet edince nereye defnedileceği hakkında sahabe ihtilafa düştü. Ebubekir "Ben Hz. Resulullah'tan (s.a.a) şöyle duydum" dedi, "*Her peygamber ancak öldüğü yere defnedilir*", İmam Ali de (a.s) bunu onayladı ve "*ben de o hazretten bunu duydum*" dedi.

Tirmizi'yle İbn Mâce'nin de aktardığı bu rivayet Muvatta'da şöyle geçmektedir: "Peygamberler nerede can verirlerse orada toprağa verilirler"³⁴

Eğer Vahabilerin iddia ettiği gibi mezar üzerinde kurulu bir bina bulunması hadis

³³ - Keşfu'l-İrtiyab, s.383.

³⁴ - Siretu'l-Halebiye, c.2, s.400, Mısır bas.

gereğince haram olsaydı sahabe, Hz. Resulullah'ı (s.a.a) defnetmeden önce o hazretin vefat ettiği yer olan mübarek odasını yıkar veya o hazreti üzerinde kurulu bir yapı bulunmayan başka bir yerde toprağa verirlerdi. Zira daha önceden var olan yapıyla daha sonra inşa edilen yapı arasında fark yoktur ve kimse de böyle bir fark gözetmemiştir.

Vahabilerin iddia ettiği gibi mezar ve türbe binası put sayılıyorsa bu mezar ve binanın önceden veya sonradan yapılmış olmasının bunu etkilememesi ve hepsinin yıkılması gerekir. Oysa Hattaboğlu Ömer Hz. Resulullah'ın (s.a.a) mübarek kabrinin bulunduğu odayı bir duvarla ayıran ilk kişidir, keza Ayşe de bu mübarek türbeyle sanduka-i şerif arasında bir duvar ördürerek orada yaşamını sürdürmüştür.

Bu da Vahabilerin; mezar yanında namaz kılmanın caiz olmadığı şeklindeki iddialarının batıl olup sahabenin uygulamasına da ters düştüğünü göstermektedir.

Ömer'den sonra Abdullah b. Zübeyr, Hz. Resulullah'ın (s.a.a) mübarek türbesinin bozulmaya yüz tutan duvarlarını onarıp düzeltmiş, ondan sonra Ömer b. Abdulaziz de bu duvarları onarmıştır. Derken, Velid bin Abdulmelik'in hilafeti sırasında kabir-i şerif'in üzerine bir kubbe örülmüş ve bir rivayete göre

de onun emriyle mübarek türbenin epey eskimiş olan duvarları tamamen yıkılarak yeniden duvar örölüp kutsal makber üzerine de tavan yapılmıştır. Bütün bunlar Ömer bin Abdulaziz'in sorumluluğunda gerçekleşmiş, mübarek türbenin duvarlarını mermerle kaplatmıştır. Mütevekkil halife olunca bu mermerler kaldırılıp yenisiyle değiştirildi. Abbasi halifesi Muktefa döneminde esaslı bir onarım daha yapıldı ve türbe tezyin edildi; Ömer bin Abdulaziz'in inşa ettiği duvarlar, özel olarak temin edilen ıtırli sandal ve abanoz kaplamalarla kaplandı. Yine Abbasi halifesi Müstezi döneminde bu duvarlar yıkılmaya yüz tutunca bütün türbe yeniden inşa edildi. H.K.654'te çıkan yangınla türbe-i şerif tamamen yanıp harap olunca son Abbasi halifesi Musta'sım tarafından yeniden inşa edildi. Mensur İybek Salihi döneminde Mısır'dan getirilen özel malzemeler ve Muzaffer döneminden beri Yemen'den getirilmiş olan özel kerestelerle türbe-i şerif'i yeniden inşa ettirdi. Bu yapının restorasyon çalışmaları Mansur Galavun Salihi döneminde tamamlandı ve türbe-i şerif'in üzerine inşa edilen ilk kubbe olan "mavi kubbe"de yine onun döneminde yapılmaya başlandı ve Ahmed b. Abdulkavi tarafından H.K.678'de bu kubbenin inşası tamamlandı.

Bunu izleyen restore çalışması H.K.765'te Eşref'in sultanlığına rastlar. Ardından H.K.825'te Zahir Çakmak hükümetince bina yenilendi ve bunu H.K.881'de Melik Eşref Katubay dönemi izledi, bu dönemde kutsal türbe onarıldı ve mavi kubbenin altına bir kubbe daha yapıldı.

H.K.886'da türbe-i şerif ikinci kez bir yangına uğrayınca yeniden inşa edildi ve üzerine büyük bir kubbe yapıldı, H.K.891'de bu türbe de tekrar onarılarak bina yenilenmiş oldu. Abbasilerle Osmanlılar dönemi boyunca türbe-i şerif defalarca onarılıp restore edilmiştir. Bilhassa Osmanlı padişahlarından Sultan Abdulmecid döneminde Harem-i Şerif esaslı bir onarımdan geçirildi.

H.K.5. yy.'dan önce üzerine bina kurularak türbe haline getirilen başka mezarlar da olmuştur. Mesela Sehmudi Vefa'ul Vefa'da şöyle yazar: Akil evinde kuyu kazarken üzerinde "burası Ümmü Habibe'nin mezarıdır" yazılı bir taş levhaya rastladı. Bunun üzerine, kazdığı kuyuyu yeniden doldurup üzerine bir mezar yaptı. İbn Saib, Akil'in evine gidip bu mezarı gördüğünü yazar.

Umdetu'l-Talib'le diğer bazı kaynaklarda da yazıldığı üzere Harunurreşid Hz. Ali'nin (a.s) mezarı üzerine bir türbe binası kurmuştur. Bu türbenin inşası H.K. 2. yy.'a rastlar, o

dönemden bugüne değin bu mübarek türbe de defalarca onarılmış, yenilenmiştir. H.K.391’de ölen ünlü şair Hüseyin b. Haccac meşhur bir kasidesinin girişinde şöyle der:

“Ey Necef”teki ak kubbenin sahibi

Seni ziyaret edip de şifa dileyen, şifa bulur!”

Hatib-i Bağdadi de Bağdat tarihinde şöyle yazar: “Musa’l Kâzım hazretleri (a.s) kubbe dışında yer alan andız ağacından yapılma ıtırli makberlerde yatmaktadır. Makberi pek meşhur bir ziyaretgâh olup ziyaretçileri de pek fazladır. Mübarek türbesi üzerine muazzam bir bina kuruludur, sayısız kandilleri, halıları ve çeşitli eşyaları olan pek büyük bir türbedir bu...”

Bu kaviller İmam Kâzım (a.s) Hz. 182’de rihlet ettiğinde şöniz -andız- ağacından yapılma makberler üzerinde kubbe bulunduğunu gösteriyor. Aynı şekilde, H.K.392’de dünyaya gelmiş olan Hatib-i Bağdadi döneminde o hazretin mübarek meşhedinin böylesine büyük bir yapısı olduğunu da göstermektedir ki böyle bir kubbe ve geniş türbe Hatib-i Bağdâdi’nin doğumundan önce var olsa gerektir.

Ünlü tarih ve siyer kitaplarında İmam Zeynulabidin, İmam Bâkır ve İmam Sadık aleyhisselam hazretlerinin İmam Hasan-ı

Mücteba'yla (a.s) Hz. Abbas (r.a)ın Cennet-ul Bakiy'deki kubbesinin altında yattığı kayıtlıdır. İmam Zeynu'l-Abidin hazretleri (a.s) H.K.95'te, İmam Sadık hazretleri (a.s) H.K.148'de şehid olmuştur. Tarihçilerle biyografi yazarlarının da belirtmiş olduğu gibi bu mübarek kabirler üzerindeki kubbe ve türbe binaları H.K.5. yy.'dan önce inşa edilmiştir.

Keza, İmam Ali b. Musa Rıza hazretleri (a.s) Tus'da Hamid b. Kahtabei Tai'nin evinde gömülü olan Harun'urreşid'in de bulunduğu kubbe altında yatmaktadır. Bu kubbeyi, oğlu Harunu'un oğlu Me'mun'un inşa etmiş olması gerekir. Suyuti; Memun'un adil ve fakih bir sultan olduğunu ve kendi döneminin büyük alimleri arasında yer aldığını yazar.

Memun döneminde, başta İmam Ali b. Musa Rıza hazretleri (a.s) gelmek üzere çok sayıda bilgin ve ulema yaşıyordu. Ataları vasıtasıyla ceddi Resulullah'ın (s.a.a) ilminin vârisi ve Ehl-i Beyt İmamı olan İmam Ali (a.s) er- Rıza halife sultan Memun'un sıkça görüşüne başvurduğu kimseydi. Memu'na "Risaletu'z-zehebiyye"yi tanzim eden de bu büyük imamdır. Memun'un o hazretten sorduğu dini bilimlerle ilgili sorulara aldığı cevaplar bugün bile şaşırtıcılığını korumaktadır. Bir defasında Memun'un abdest aldığını, ama eline abdest suyunu bir

hizmetçinin dökmekte olduğunu görünce “*ey Memun*” buyurdu, **“Allah’ın ibadetine başkasını ortak kılma!”** Bu uyarı üzerine Memun hizmetçiyi göndererek abdestini kendi aldı.

Rivayette görüldüğü gibi, dönemin halife sultanı olan Memun’u Ehl-i Beyt imamı (a.s) açıkça uyarmaktadır; kabir üzerine kubbe kurulmasının haram olması halinde böyle bir imamın bunun yasak olduğunu ilan etmemesi düşünülebilir mi? Tarih kaynakları İmam’ın (a.s) böyle bir yasaklama ilanında bulunmadığını, hatta bununla da kalmayıp kendisinin de, Memun’un babası için yaptırdığı kubbenin altına defnedilmesini vasiyet ettiğini yazar! İmam Şafii’yle İmam Ahmet b. Hanbel gibi Ehl-i Sünnet imamları, Süfyan b. Üyeyne vb. gibi birçok alim aynı dönemde yaşayan isimlerdendir; bunca alimden birinin bile mezar üzerine kubbe yapımı konusunda Memun’a itiraz veya uyarıda bulunduğu dair bir tek nakil yoktur. Oysa bu alimler Kur’an’ın mahluk değil, kadim olduğuna inanıyor, bu konuda halife Memun’a sert bir şekilde muhalefet ediyorlardı; nitekim bu yolda halifenin zindanlarına düşüp işkenceler görmüş, ama inançlarından taviz vermemişlerdir.

H.K.220'de Musul'da ölen ünlü şair ebi Tamam Habib b. Evs-i Tâi için de Nahş b. Hamid Tusi'nin kubbe yaptırdığı kayıtlıdır.

Keza H.K.271'de ölen Hasan b. Sehl'in kızı Boran'ın mezarına da kubbe inşa edilmiştir.

H.K.292'de ölen Büveyhoğullarından Muiz'ud Devlet önce kendi evine defnedilmiş, daha sonra cesedi, Kureyş mezarlığı'nda kendisine hazırlanan kubbeli makbure nakledilmiştir.

Bu tür örnekleri teker teker saymaya kalkacak olursak ciltlerce kitap yazılması gerekir, ancak Vahabilerin İslamda mezar ve kubbe olmadığı, mezarlar üzerine kubbe ve türbe inşasının da H.K.5. yy'.dan sonra başladığı yolundaki iddialarının tamamen asılsız ve yalan olduğunu ispatlayabilmek için bu kadar tarihi belgenin yeterli olacağı kanaatindeyiz. Vahabiler bu kör taassupları nedeniyle tarihe tamamen cahil kalmış, iddia edilen her yalanı doğru zannetmiş, ve asılsız iddialarına dayanak gösterebilmek için bu yalanlara sarılmışlardır.

Siyutî Tarihu'l-Hulefa (Halifeler Tarihi)'nde şöyle yazar: Halife sultan Mütevekkil, H.K.236'da Hz. İmam Hüseyin'in (a.s) Kerbela'daki türbesiyle türbe çevresindeki evlerin yıkılıp yerle bir

edilmesini, hatta bu mübarek türbe ve kabrin tamamen yok edilip yerinin belli olmaması ve ondan bir iz bile kalmaması için o arazinin kazılıp sürülerek tarla haline getirilmesine ve bu tarlanın ekilmesini, böylece kimsenin bu mübarek şehid türbesini ziyaret etmemesinin sağlanmasını emretti.

Mütevekkil yaşadığı dönemin iflah olmaz Nasıbilerindendi, Müslümanlar onun akıl almaz gaddarlıklarından bıkip usanmışlardı. Bu nedenle Bağdat halkı duvarlara onun aleyhine sloganlar yazıyor, şairler onu hicveden şiirler söylüyorlardı.

Mütevekkil'in gaddarlık ve zalimlikleri hakkında dillerde dolaşan şiirlerden biri şöyleydi:

“Allah’a andolsun ki Emeviler Allah Resülü’nün (s.a.a) kızının oğlunu mazlum bir halde şehid ettiler, onlardan sonra Abbasiler de aynı şeyi yaptılar ve Resulullah’ın (s.a.a) evladının mezarını yıktılar. Hz. Hüseyin’in (a.s) mazlumca şehid edilmesine katkıda bulunamadıkları için üzgündüler, bunu telafi edebilmek için onun mübarek mezarına savaş açtılar”

Mesudi şöyle aktarır: Mütevekkil H.K.236’da Diyzec adlı birini Hz. Hüseyin’in (a.s) türbesine saldırıp bu mübarek türbeden hiçbir eser kalmayacak şekilde viran etmek ve

buna itiraz etmeye kalkışanları en sert şekilde cezalandırmakla görevlendirdi. Bu göreve katılacak olan herkesin ödüllendirileceği ilan edildiyse de Allah'ın gazabından korkan insanlar bu iğrenç işe bulaşmak istemediler. Bunun üzerine Diyzec denilen bedbaht eline bir kazma alarak türbenin üzerine çıkıp yıkmaya başladı, bunu gören işçiler de ona katıldılar ve İmam Hüseyin'in (a.s) mübarek türbesini yıktılar.

Mütevekkil'in yerine Muntasır geçinceye kadar İmam Hüseyin'in (a.s) mübarek mezarına ve bu kutlu türbeyi ziyaret edenlere yapılan zulümler bu şekilde süregitti.

Mesudi'nin aktardığı bu tarihi vaka İmam Hüseyin'in (a.s) mezarı üzerinde türbe ve kubbe bulunduğunu, din büyüklerine ait bu türbelere karşı küstahlıkta bulunmanın Müslümanlarca pek çirkin ve kabul edilemez bir davranış telakki edildiğini göstermektedir. Nitekim halifenin emrine ve tayin edilen dolgun ücretle ödüle rağmen ilk adımda kimse İmam Hüseyin'in (a.s) mübarek türbesini yıkmaya yanaşmamıştır.

İmam Hüseyin'in (a.s) mübarek türbesinin yıkılması üzerine bütün Müslümanlar bu iğrenç olayı şiddetle kınadı, kısa zamanda şehrin duvarları Mütevekkil aleyhine şiir ve sloganlarla doldu, tarihçiler Mütevekkil'in bu

iğrenç davranışını merceğe alarak onu lanetlediler. İşin ilginç tarafı Vahabilerin son yüzyıllarda, hem Yüce Allah'ın hem Müslümanların lanetine mahzar olan Mütevekkil'in yolunu izlemeye başlamalarıdır. Ancak unutulmamalıdır ki sonunda ilahi adalet tecelli etmiş ve bizzat oğlu Muntasır'ın emriyle kendi ordusunun subayları tarafından feci şekilde öldürülmüştür.

Bütün bunlar mezar üzerine türbe inşasının câiz olduğunu, hatta peygamberler, veliler, ulema ve arifler için mestehab sayıldığını göstermektedir. Zira onlara gösterilen saygı dine ve ilahi şiarlara saygı göstermekle eş anlamlıdır. Vahabilerin ortaya attığı iddia ve şüphelerin tamamını silip atan bir gerçektir bu. Kindar ve inatçı kimseden başkasının bunca net ve açık bir gerçeği reddetmesi mümkün değildir.

Evet, Hz. Resulullah'ın (s.a.a) mübarek türbesinin tesisinin tarihini bilen ve peygamberlerin, evliyanın, salihlerin sahabe ve şairlerin mezar ve türbelerinin tarihi hakkında incelemede bulunan herkes, sadr-ı İslamdan itibaren Müslümanların mezar üzerine türbe ve kubbe yapılmasını caiz bildiğini, bunun günümüze kadar da uygulanageldiğini ve İslam mezhepleri arasında sadece Vahabilerin

bu konuda Müslümanlara karşı çıktığını kabul etmektedir.

Sürekli sahabenin izinden yürüdüğünü iddia eden sefililer Hz. Resulullah'ın (s.a.a), eşi Ayşe'ye yaşadığı ve üzerinde doğal olarak tavanı da bulunan küçük odada toprağa verilmiş olduğunu bizzat itiraf etmektedirler. Oysa eğer mezar üzerinde yapı bulunması haram olsaydı buna herkesten önce bizzat sahabenin dikkat etmesi ve o hazreti (s.a.a) odanın içine defnetmemesi ya da defnettikten sonra, haram işlememek için Resulullah'ın (s.a.a) odasını yıkmaları gerekirdi! Dahası, Ebubekir'le Ömer de aynı odada yatmakta ve bu da onlar için en büyük iftihar kaynağı olarak kabul edilmektedir. Hatta daha sonra Ayşe mübarek mezarın bir tarafına duvar çekmiş ve odanın geri kalan kısmında yaşamını sürdürmüştür. Ehl-i Sünnet rivayetlerindeki bir hadiste “Dininizin üçte birini Ayşe'den öğrenin” denilmektedir. Kaldı ki, daha sonra Hattaboğlu Ömer, İbn Zübeyr ve Emevi hanedanının en dindar en iyi ve en adil halifesi olarak bilinen Ömer bin Abdulaziz bu mübarek türbeyi onarıp yenilemiş, değişiklikler yapmışlardır. Ömer b. Abdulaziz Emevilerin krallık olan uygulamalarını sadr-ı İslamdaki hilafet anlayışına yaklaştırabilmeyi başaran, minberlerde Hz. Ali'ye (a.s) küfür ve

lanette bulunulmasını yasaklayan ve Fedek hurmalığını Hz. Fatıma Zehra'nın (a.s) evlatlarına geri veren kimsedir.

Ondan sonra da nice Müslüman yöneticiler Hz. Resulullah'ın (s.a.a) türbe-i şerifini özenle korumuş, onarmış ve muhafaza etmiş, böylece Allah'ın rızasını kazanmayı ummuş, bu hizmette bulunmayı kendileri için bir övünç vesilesi saymışlardır. Bütün bu uygulamalar boyunca Medine'de daima birçok İslam alimi ve fakih yaşayagelmiş, hiçbir yöneticilerin bu ihtimamına engel olmamış, Resulullah'ın (s.a.a) türbe ve kubbesinin bakım ve onarımıyla uğraşanlara karşı çıkmamışlardır.

Ulemanın bu konuda olumsuz görüş belirtmemesini korkaklıkla yorumlamaksa tamamen yanlış olacaktır. Çünkü bu alimlerin çoğu sultanlarla yöneticiler nezdinde fevkalade itibar ve nüfuz sahibi idi, yöneticiler bu alimlere dini konularda itaat etmeye özen gösteriyor, iktidarlarına zarar vermediği ölçüde şeriat kurallarına bağlılık göstermeyi yeğliyorlardı. Binaenaleyh sultan halifelerle diğer yöneticiler ya gerçekten Allah rızası için türbelere ilgi gösterip bakım ve onarımıyla uğraşıyor, ya da halka sempatik görünebilmek ve bir iftihar vesilesi edinebilmek için bunu yapıyorlardı. Her iki durumda da meselinin haram olması halinde ulema ve fakihler onları

uyarır, bu durumda onlar da emellerine ulaşamazlardı.

Burada şu soru sorulmaktadır: Mezar üzerine türbe binası inşa etmek sahabeyle tabiinin icmada bulunmadığı ve görüş birliğine varmadığı bir mevzuysa, bu durumda hangi mevzuda icma olduğu ve kesin görüş bildirildiği söylenebilir? Dahası; selef-i salihle sahabe bu konuda örnek olmayacaksa hangi konuda olacaktır acaba?!

Sadece peygamberlerle Salihlerin değil, iman, şeref ve fazilet sahibi her Müslümanın mezarına saygı gösterilmesi gerektiği ve bu türbelerin İslam toplumu için bereket getirici olduğu gerçeği sahabe, tabiin ve diğer bütün Müslümanlarca kabul edilen zaruretlerden olup kimsenin bu konuda şüphesi bulunmamaktadır.

Bir mezar yüce Allah katında değerli ve bereketliyse ona gösterilen saygı ve sevginin artmasını sağlayacak her girişim müstehaptır, yani iman ve fazilette öncü olan bu büyük şahsiyetlerini ziyaret etmek, bina ve kubbelerini inşa etmek, bakımıyla uğraşmak, temizliğini sağlamak.. vb. hizmetler sevaptır. Zira bütün bunlar ilahi şiarların saygı görmesini sağlamaktır ve bu nedenle de onlara saygısızlıkta bulunmak haramdır; yani bu türbe ve mezarları bozmak, yıkmak, kirletmek

veya bunlara sebebiyet vermek haram sayılmaktadır.

Bu mezarlara saygısızlıkta bulunmak haram olduğuna ve mevzu ispatlandığına göre; mezar yapmayı ve türbe kurmayı yasaklayan veya mezar ve türbelerin yıkılmasını emreden hadislerin sahih olmadığını bilip onları bir kenara bırakmak veya bunları peygamber, evliya, ulema ve Salihlerin mezarlarından başka mezarlara matuf saymak gerekir. Zira onların mezarlarına saygısızlıkta bulunmak bizzat onlara saygısızlık demektir ki, bu da hem mantık hem şariat açısından haramdır ve hayat ve mematlarında onlara hürmet ve saygı beslemek farzdır.

Bazıları “bu mezar ve türbelere saygı gösterip ziyaret etmek elbet müstehaptır, ama küfre ve şirke yol açmaması ve put gibi tapınılmaması şartıyla!” şeklinde paradoks bir ifade kullanmaktadırlar.

Bunlara verilecek cevap şudur: Bu türbe ve mezarlarda yatan zatların Yüce Allah indinde bütün mevki ve derecelere sahip bulundukları ispatlandıktan sonra onlara saygı besleyip hürmetle anmak onlara ibadet etmek demek değildir; buna şirk ve küfür demek de bu terimlerin anlamını bilmemek demektir. Allah indinde büyük mertebesi olan insanlara ve onların mübarek tenlerinin yattığı türbelere

saygı göstermek Yüce Allah'a ibadet ve itaatten kaynaklanan manevi bir duygudur. Nitekim bütün Müslümanlar Ka'be'ye, Harem'e, Hacer'ul Esved'e, camilere, Makam-ı İbrahim'e... vb. gibi Yüce Allah'ın saygı gösterilmesini emrettiği tüm mekânlara saygı ve hürmet gösterir, bu farzı şevkle yerine getirirler. Yüce Allah katındaki mukarrebelerden olan peygamberlerle evliyaların mübarek türbelerini hiçbir değer ve kıymetleri olmayan putlarla kıyaslamaksa tamamen batıl bir mukayesedir.

Yine bazıları mezar üzerine türbe ve kubbe yapımının, ancak önceden nehyedilmemiş olması halinde saygı ifadesi olarak telakki edilebileceğini, zira bu durumda kubbe ve türbe yapmanın haram olacağını, haramın da saygı olarak kabul edilemeyeceğini söyleyerek; bu türbe ve mezarları yıkmanın da, ancak bunun yapılması yolunda dini bir emir bulunmaması halinde saygısızlık ve hakaret sayılacağı, çünkü bu durumda mezkur türbeleri yıkmanın türbedeki yatırlara saygı manasına geleceği ve böylece Yüce Allah'ın hükmünün icra edilmiş olacağı şeklinde bir mantık öne sürebilirler.

Buna da verilecek cevap şudur: Mezar yapıp üzerine de kubbe, türbe ... vb. bina kurmak, yatıra saygının ifadesi; mezarı veya

türbeyi yıkmak da ona saygısızlık ve hakaretin ifadesidir. Dini hükümler bir tarafa, örf ve mantık kesinlikle bunu kabul etmektedir, bu konuda kimsenin şüphesi bulunmamaktadır.

Binaenaleyh mezar ve türbelere saygı göstermenin farz, tersininse haram olduğu bu şekilde kesin delillerle ispatlandıktan sonra bunun sadece peygamberlerle velilerin makberiyle ilgili olmadığı, bilakis bu tür rivayetlerin terk edilip bir kenara bırakılması gerektiği veya tahsise uğradığı anlaşılabacaktır; çünkü şeriatte hiçbir zaman zanla yakın çatışmaz.³⁵

Seyyid Amuli'nin Vahabilerin önde gelenlerinden aktardığı bazı itiraflar hayli ilginçtir, Amuli şöyle yazıyor: İbn Kayyım Cevziyye, Müslümanlar tarafından ziyaret edilen bazı mezarlarla şehitliklere işaret etmekte e “İbn Teymiye Demeşk'te bu türbelerin çoğunu yıkıp yok etmeyi başardı” demektedir!!³⁶

Süleyman b. Abdulvahhab “Es-sevaik'ul ilahiye fi reddi al'el Vahabiyye” adlı eserini telif ederek kardeşinin görüşlerine reddiye yazarken sürekli onu uyarmakta ve onun

³⁵ - Keşfu'l-İrtiyab Fî Etbâ Muhammed b. Abdulvahhab, s.383-391.

³⁶ - İğasetu'l-Lühefân, c.1, s.192 Daru'l-Kutubu'l-İlmiye bas.

ısrarla inkar edip aleyhine savaş açtığı gerçeğin 7 asrı aşkın bir süredir tüm Müslümanlarca uygulanagelip saygı gördüğünü vurgulamaktadır. Hatta İbn Kayyım İslam ümmetinin tamamına yakınının türbe ve şehitlikleri coşkuyla ziyaret ettiğini ve onları bundan vazgeçirmenin çok zor olduğunu itiraf eder.³⁷

Senanî (öl: H.K.1186) Tethir'ul İtikad adlı eserinde şöyle yazıyor: Mezar yapımı ve mezarlık ziyareti doğudan batıya dünyanın dört bir yanını saran bir uygulama... Mezarlık, türbe ve şehidlik binalarının olmadığı bir tek İslam ülkesine rastlamak mümkün değil. Hatta Müslümanların camilerinin çoğunda bir mezar, türbe veya bir şehid makberi var... Akl-i selim sahibi hiç kimse böyle bir münkerin dört bir yana bunca yayılmış, dünyanın dört bir yanında yaşayan onca alimin buna karşı sessiz kalmış olduğunu kabul edemez!...³⁸ Sonra Senanî bunu reddetmeğe çalışır.

Seyyid Âmulî, Senanî'ye verdiği reddiye cevapta şöyle diyor: "Bu uygulamanın bütün İslam beldelerinde onca yaygınlık kazanmış olmasının sebebi, bir münker karşısında İslam

³⁷ - Sevaiku'l-İlahiye, Daru'l-Hidaye incelemesi, s.142.

³⁸ - Keşfu'l-İrtiyab. s:361, el-Menar basımı Tethiru'l-İtikad, s.17'den naklen.

ulemasının sessiz kalması değildir asla; çünkü bu uygulama; hakkında ulemanın fikir belirtmekten çekinip korkacağı siyasi bir mevzu değildir. Bilakis, insanların ulemaya başvurup onların görüşlerini almadan uygulamadığı ibâdî ve dinî bir mevzudur. Bu uygulamanın dinî bir hükmü halktan gizlemesi ve bunu açıklamaktan çekinmesi için hiçbir neden yoktur. Binaenaleyh böyle bir uygulamanın bunca yaygınlık kazanmış olması ulemanın bunu onayladığı manasını taşır.

Meselenin tarihî açıdan tahlili buyken, fikhî açıdan tahlili çok daha net ve açıktır. İbn Kudâme “el-Kâfi” de şöyle diyor: Mezar, zemin sathından bir karış kadar yukarı tutulur, zira Saci şöyle rivayet eder: “Hz. Resulullah (s.a.a) Osman b. Maz’un’un mezarının belli olması ve insanların dua ve mağfiret talebini alabilmesi için mezarı yer sathından bir karış kadar yukarı tuttu. Aynı amaçla, mezarın büyük bir taş veya başka bir şeyle belirlenip işaretlenmesinin de hiçbir sakıncası yoktur.”

Ardından, “Mezar yapımı ve mezarın alçıyla şekillendirilip nakışlanması” başlıklı bölümde şöyle diyor: Mezar üzerine yapı kurmak ve mezara alçıyla nakış ve şekil vermek mekruhtur, çünkü Cabir’den “Resulullah (s.a.a) mezarın alçıyla şekillendirilmesini, mezara bir yapı inşa

edilmesini ve mezar üzerine oturulmasını yasakladı” şeklinde bir rivayet vardır. Müslim’in aktardığı bu rivayete Tirmizi “mezara yazı yazmak da nehyedilmiştir” ibaresini de ekler ve şöyle der: Bu hadis sahihtir, çünkü bu işler dünyevî süslerle ilgilidir ve ölünün böyle şeylere ihtiyacı yoktur”.³⁹

el-Mukni’de de şöyle deniliyor: Mezar yer sathından bir karış yukarı kaldırılır... mezarın alçıyla şekillendirilip süslenmesi veya üzerine bir yapı düzeltilmesi mekruhtur...⁴⁰

Nevevi de “Minhac’ul Talibin”de şöyle demektedir: Mezar sathı, yer sathından sadece bir karış yükseltilebilir ve mezar üzerinin düzlenmesi, balık sırtı şekli verilmesinden daha doğrudur.”⁴¹

Ahmed b. Hüseyin İsfihani de kendi eserinde şöyle yazıyor: Mezarın üzeri düz olmalı, düzlenmeli, üzerine yapı kurulmamalı ve alçıyla süslendirilmemelidir.”⁴²

Muhammed bin İbrahim Şirazi de “El Muhazzeb”de der ki: “Mezara, ancak kazıldığı sırada çıkan kendi toprağa kadar toprak

³⁹ - Müessesetu’l-Mesadiri’l-Fıkhiyye: Ali Asgar Mürvarid, c.8, s.2016.

⁴⁰ - Ae. c.6, s.1847.

⁴¹ - Ae. s.1702.

⁴² - Ae. s.1666.

dökülür, ama daha fazla dökülmesinde sakınca yoktur. Mezarın yerinin belli olması için mezar sathı, yerden bir karış yükseltilir. Zira Kasım bin Muhammed şöyle rivayet eder: “Ayşe’ye, Allah Resulüyle diğer iki kişinin mezarlarını bana göstermesini söyledim, bana üç mezar gösterdi, üçü de ne çok yüksek ne de zeminle aynı satıhtaydı...” Binaenaleyh mezarın üzeri düz olmalıdır. Mezar üzerine taşlar da konulur, zira Hz. Resul-ü Ekrem (s.a.a) sevgili oğlu İbrahim’in mezarını üzerini düzlemiş, mezarın üzerine de taş ve kum dökmüştür. Ebu Ali Taberi ise şöyle diyor: Bizim zamanımızda mezar üzerinin balık sırtı gibi yapılması daha iyidir, çünkü mezar üzerinin düzlenmesi, Rafızilerin geleneği olmuştur diye doğru değildir; sünnet olan, mezar üzerinin düzlenmesidir ancak Rafizilerle uyum sağlamak doğru değildir.... Mezarı alçıyla şekillendirmek, üzerine bir yapı kurmak, üzerine oturmak veya yazı yazmak mekruhtur. Çünkü Cabir’den rivayettir: Allah Resulü (s.a.a) mezarın alçıyla süslenmesini, üzerine yapı kurulmasını, üzerine oturulmasını veya yazılmasını nehyetti, çünkü bu işler, dünya süsüdür sadece...”⁴³

⁴³ - Ae. c.7, s.1653.

İbn Cezî de “El Kavâninu’l-Fıkhiyye”sinde şöyle diyor: Mezar sathı, yerden sadece bir karış yükseltilebilir. Tensim (balık sırtı gibi düzeltme) meselesinin caizliği konusunda ihtilaf vardır. İki ölü bir mezara defnedilemez...”⁴⁴

İbn-i Rüşd’ün “Bidayet’ül Müctehid” adlı eserinde ise şöyle deniliyor: Malik’le Şafii mezarın alçıyla süslenmesini mekruh saymış, ama Ebu Hanife caiz bulmuştur”.

Kurtuba ise “El Kâfi Fi Fıkh-ı ehl-i Medine” adlı eserinde şöyle yazıyor: İmam Malik “El Medvene”sinde diyor ki: “Mezarların alçıyla süslenmesini, üzerine yapı yapılmasını ve şu taşların konulmasını mekruh buluyorum”⁴⁵

Kaşani’nin “Bedaiu’us-senâi”sinda da şöyle geçer: Mezara alçı veya çamurla şekil verip süslemek mekruhtur, Ebu Hanife mezar yapmayı ve üzerine belli bir işaret koymayı mekruh bilir, Ebu Yusuf da mezar üzerine yazı yazmanın mekruh olduğuna inanır ve Cabir’in rivayet ettiği şu hadise dayanırlardı: “Mezarları alçıyla işlemeyin, üzerlerine yapı kurmaym, yazı yazmaym ve oturmaym!” Bunlar, ölünün ihtiyacı olmayan dünyevî

⁴⁴ - Ae. c.6, s.1052.

⁴⁵ - Ae. s.759.

süslerdir, üstelik paranın boşa harcanmasıdır ki bu da mekruhtur.”⁴⁶

el-Fıkh-u Ale'l-Mezahibi'l-Erbaa'da şöyle deniliyor: Mezarın yerden bir karış yüksek olması ve üzerinin balık sırtı gibi yapılması üç mezhebin fıkhına göre de müstehabdır. Ama Şafii, mezarın üzerinin üzerinin düz olmasını balık sırtı şekline getirilmesinden daha doğru bulmakta ve mezar üzerinin alçıyla beyazlatılmasını mekruh saymaktadır. Mezar üzerine kubbe, medrese, cami veya dört duvar yapılması mekruhtur ve süsleme ya da övünme maksadıyla bunlar yapılırsa haram olur. Sözkonusu mekruh olma durumları da, mezarlığın vakıf veya kamu malı olmaması halinde geçerlidir, aksi takdirde böyle yerlerde mezar yapmak haramdır, zira başkalarının haklarının çiğnenmesine, insanların sıkıntıya düşmesine neden olur. Hanbeliler dışında bütün mezheplerin imamlarının müşterek hükmü böyledir. Ancak Hanbeliler, mezarlığın vakıf olup olmamasına bakmadan her hal-ü kârda mekruh olduğuna inanırlar.”⁴⁷

Yukarıda aktarılanlar Ehl-i Sünnet büyüklerinin bu konudaki görüşleri olup sarih bir dille mezar üzerine yapı kurmanın haram

⁴⁶ - Ae.

⁴⁷ - el-Fıkh-u Ale'l-Mezahibi'l-Erbaa, c.1, s.535-536.

olmadığını belirtmektedirler. Gerçek bu olduğuna göre, İbn Teymiye, İbn Kayyım ve İbn Büleyhed'den “mezar üzerine yapı inşasının haramlığı konusunda bütün alimler arasında icma ve görüş birliği bulunduğu iddiasını neye dayanarak ileri sürdükleri”ni sormak gerekir!..

Dört mezhep imamının katılmadığı bir görüşe nasıl “icma” denilebilir sahi?!!

Diğer Ehl-i Sünnet fakihlerinin de iddia etmemiş olduğu bir görüş nasıl “icma” olarak adlandırılabilir?!!

Dahası, böyle bir icma gerçekten varsa İbn Büleyhed neden “Ulemanın çoğu mezarların yıkılmasına fetva verdi” diyor?! “Ulemanın çoğu” ibaresini, zaten “icma”nın gerçekleşmediğini göstermiyor mu?”

Evet, bütün bunlar, İbn Teymiye'den önce kimsenin böyle bir icma iddiasında bulunmadığını bütün çıplaklığıyla gözler önüne sermektedir. Bu durumda böyle bir icmanın varlığını veya yokluğunu tartışmaya dahi gerek kalmamaktadır.

2- Ebi'l Hıyac Esedî'nin Rivayeti

Daha önceki bahislerimizde bu rivayete yönelik eleştirileri aktarmıştık, burada Seyyid Muhsin Emir Amulî'nin tenkitlerine değinmek istiyoruz. Bahsi özetleyebilmek için sadece rivayetin metniyle ilgili eleştirileri aktarmakla yetiniyor, senede yönelik tenkitleri aktarmıyoruz:

“Bu rivayetin metninde bazı problemler var. her şeyden önce bu rivayet şaz olup sadece Ebul Hıyac tarafından nakledilmiştir. Suyuti, Sünen-i Nesâî şerhinde⁴⁸ şöyle yazar: Hadis kitaplarında Ebul Hıyac'dan bu hadis dışında nakledilen hiçbir rivayet yoktur!!

İkincisi, bu rivayet mezar üzerine yapı kurulamayacağına delalet etmiyor, bu rivayet sadece mezar üzerinin düzeltilmesine ve balık sırtı gibi yapılmamasına işaret etmektedir. Çünkü müşrif “âli” anlamına geliyorsa da, “tesnim” de bir nevi “âli” veya onun taşıdığı anlamlardan biridir.

⁴⁸ - Sünen-i Nesai Şerhi, s. 286.

Kâmus'ta şöyle geçer: Şeref, yüce ve yüksek demektir, devenin hörgücüne de denir. Binaenaleyh "müşrif" mutlak anlamda "tensim"i de içine alır, ama rivayetteki "illa sevveyte" karinesi tensime aittir. Zira tasviye, tadil manasına gelir ve Misbah'ul Münir'de şöyle geçer: "İstiva'l mekan" "onu dengeledi, düzeltti" demektir; "sevveyte" ise "onu dengeledim" demektir.

Kamus'ta şöyle yazıyor. "Sevvahu"nun anlamı "onu eşitledi"dir; bu hadiste hazretin buyruğu "illa sevveytehu" şeklindedir ve maksat, tasviye karşısında "eşraftan" "tensim" (yani balık sırtı gibi -çev) den başka şey değildir. O halde "uluv" ve "yüksek" in mutlak anlamı burada tesviyenin karşıtı değildir. Çünkü bir şey hem yüksek hem düz olabilir, bu durumda "âli", karşıtı olarak "müstevi" kullanılmaz, böyle bir anlam ifade edilmek istenseydi "illa ceeltehu leetien" yani "onu yerle bir " ibaresinin kullanılması gerekirdi. "Tesviye" terimi bozmak ve yok etmek anlamına gelen "yerle bir etmek" manasını vermemektedir burada, zira örf ve lügat olarak anlamı bu değildir, bunun için "sevveytuhu bi'l arz" yani "onu yerle aynı sathıta kıldım" ibaresinin kullanılması gerekirdi. Bütün mezheplerin de ittifak etmiş olduğu üzere mezarın yer sathıyla bir olması sünnetten

değildir, zira mezarın tanınıp belli olacak kadar yerden biraz yüksekçe tutulması bütün mezheplerin ortak görüşüne göre müstehabdır.

Her hâl-ü kârda bu rivayet mezarın yapılandırılmaması gerektiğine delalet etmemekte ve esasen bununla hiçbir alakası bulunmamaktadır. Mezar yerden bir karış kadar yüksekçe yapılır ve belirlenip tanınabilmesi için de üzerine bir taş konulur veya kubbe gibi bir şey yapılabilir. Bu açıklamalardan sonra, dikkat edilecek olursa rivayette geçen “müşrif”i ister balık sırtı anlamına gelen “tensim” olarak (ki rivayetin zahiri budur) ve ister her türlü yükseklik olarak anlamında ele alalım, her iki durumda da mezar üzerine yapı kurulmasıyla hiçbir alakası bulunmayacaktır.

Mezkur hadisin anlamıyla ilgili bu aktardıklarımız, hadis imamlarıyla ulemanın bu konudaki görüşleridir aslında. Mesela Müslim, Sahih’inin “cenaiz” kitabında⁴⁹ kendi senediyle Sümame’den şöyle aktarıyor: Fezale b. Ubeyd’le Rum diyarındaydık. Yanımızdakilerden biri ölünce Fezale onu defnetmemizi istedi. Ölüyü gömdükten sonra mezarın üzerini düzleyen fezale “Hz.

⁴⁹ - Sahih-i Müslim, c.4, s.212, cenaiz kitabı, İrşadu’s-Sari’nin haşiyesiyle.

Resulullah'tan (s.a.a) mezarın üzerinin düzlenmesi gerektiğini duydum” dedi.

Müslim bunu aktardıktan sonra Ebil Heyac'ın rivayetini naklediyor.

Burada “Fezale mezarın üzerini düzledi” veya “Hz. Resulullah'tan (s.a.a) mezar üzerinin düzlenmesi gerektiğini duydum” derken mezarın yıkılmasının kastedilmediği apaçık ortadadır, zira henüz hiçbir şey yapılmış değildir bu mezara. Ayrıca “düzlenmek”ten maksat da mezarın yer sathıyla aynı olması değildir, çünkü bu sünnete aykırıdır ve mezarın yerden bir karış yükseltilmesinin müstehab olduğunda görüş birliği vardır. Binaenaleyh bu rivayette olduğu gibi, aynı terimlerin kullanıldığı Ebil Hıyac rivayetinde de maksat, mezarın düzlenip yerle bir edilmesi değil, “balık sırtı gibi” olan mezarların üzerinin düzlenip düzeltilmesidir.

Nevevi, şerhinde şöyle diyor: “ye'mirbitesviyetihâ” ve “la kabren müşrifem illa seviye” ibaresinden maksat şudur: Mezar fazla yükseltilmemeli, balık sırtı gibi de yapılmamalıdır; yerden sadece bir karış yükseltilmeli, üzeri de düz olmalıdır. Şafii mezhebinin görüşü budur.

Görüldüğü gibi Nevevi burada geçen “tesviye” terimini “testih” ve “fazla yükseltmeme” anlamında yorumlamıştır.

Şaşırtıcı olan şudur: H.K. 1211’de Şerif Ğalib döneminde Harem-i Şerif ulemasıyla kendisinin münazaralarını aktaran El-Hediyye’t-usseniyye’nin risalelerinden biri olan “El Fevakihu’l-Azab”ının yazarı bu rivayeti farklı şekilde yorumlamaktadır! Sözkonusu Vahabi zat, Fezale’yle Ebil Hıyac’ın rivayetlerini “mezar üzerine yapı kurulmasının caiz olmayışı”na belge olarak göstermektedir! Halbuki bu iki rivayette sadece mezar üzerinin düzlenmesinden sözedilmekte ve mezar üzerine yapı konusuyla hiçbir alakası bulunmamaktadır! Hatta Ebul Hıyac rivayetinin, mezarın fazla yükseltilmemesi gerektiğine delalet ettiği kabul edilse bile (ki Nevevi bu hadisi böyle anlıyor) bunun, mezar üzerine yapının caiz olmayışına delil olarak gösterilebilmesi mümkün değildir. O halde mezar yerden bir karış kadar yükseltildikten sonra üzerine herhangi bir yapı (türbe, cami, kubbe... vb.) kurulmasının hadisle bağdaşmayan hiçbir yanı bulunmamaktadır, ama ne yazık ki Vahabiler bunu idrak edememekte, sadece tekfir ve kılıç diliyle konuşmakta ve bu batıl görüşlerini başkalarına zorla kabul ettirmek istemektedirler.

Kastalani “İrşad’ul Sâri Fi Şerh-i Sahih-i Buhari” de⁵⁰ şöyle yazıyor: Ebu Davud, sahih senetle Ebu’l Kasım b. Muhammed b. Ebubekir’in şöyle dediğini rivayet eder: Ayşe’nin yanına gidip Hz. Resulullah’la (s.a.a) 1. ve 2. halifenin mezarlarını bana göstermesini istedim, bana üç mezar gösterdi, ne çok yüksekte, ne de yerle bir seviyede idi”.

Kastalani bu rivayeti aktardıktan sonra diyor ki: Her ne kadar mezar düzlenmesi Rafızilere has bir uygulama ise de bu, mezar üzerinin düz yapılmasının balık sırtı gibi yapılmasından yeğ olduğu gerçeğini etkilemez; zira sünnet, bidatçilerin uygulamasıyla bağdaştığı için terk edilemez. Nitekim bu, Hz. Ali’nin (a.s) “*Resulullah (s.a.a) bana “müşrif” mezarları düzlememi emretti*” buyruğuyla da çelişmemektedir. Çünkü bu hadiste Hz. Resulullah (s.a.a) İmam Ali’den (a.s) mezarları yıkıp yerle bir etmesini değil, sadece üzerlerini düzlemesini istemektedir ki bu mana bütün diğer rivayetlerdeki manayla örtüşmektedir.

Tirmizi’nin ibaresi” bâb-u ma câ-e fi tesviye’t-il kubur” şeklindedir ve “tesviye” yerine “hedem” terimi kullanılmış değildir. Tirmizi bunun ardından Ebil Hıyac hadisini

⁵⁰ - İrşadu’s-Sari Fi Şerhu’l-Buhari, c.2, s.468.

aktarmaktadır, yani görüldüğü kadarıyla Tirmizi “tesviye” terimini “testiyh” anlamında ele almaktadır ki “tesviye”nin lügat ve örf anlamı da budur ve mezar üzerine yapı kurulup kurulmamasıyla hiçbir alakası yoktur. Buna rağmen Vahabiler “Hedyyetu’s-seniyye” risalelerinde Tirmizi’nin bu sözünü “mezar üzerine bina kurulamayacağına dair bir senet” olarak göstermektedirler!!⁵¹

Hanbelilere göre mezarlık ister vakıf, ister şahıs mülkü olsun, mezar üzerine yapı kurulmasının mutlak anlamda mekruh sayıldığını daha önce belirtmiş, vakıf olması halinde bunu “çok mekruh” saydıklarını hatırlatmıştık. Bu durumda İbn Büleyhed’in “mezar üzerine yapı kurulmasının bütün mezheplerde haram sayıldığı” şeklindeki iddiası batıldır. Ayrıca İbn Büleyhed, Cennet-ul Bakiy’nin vakıf arazisi olduğunu iddia etmektedir ki bunun da hiçbir tarihi senedi bulunmamaktadır! Seyyid Muhsin Emin Âmulî “Bakiy’nin vakıf arazisi olduğu iddiasının hiçbir delili ve dayanağı yoktur” diyerek şöyle ekler: “Zira bu araziyi vakfeden biri yoktur ve kimse de böyle bir iddiada bulunmuş değildir ve bu nedenle de mübah durumdadır. Kaldı ki birinin bu araziyi

⁵¹ - Keşfu’l-İrtiyab, s.368-370.

mezarlık olarak vakfetmiş olduğu farzedilse bile bu mezarlığa mezar yapılamayacağı veya kabir üzerine yapı kurulamayacağı şeklinde bir şart öne sürülmüş değildir. Zira böyle bir iddia, özellikle burada yatan büyük evliya ve zatların mübarek mezarlarının yakışsız durumlarla karşı karşıya kalmasına neden olmakta, onları ziyarete gelenler sıcakta ve soğukta sığınacak bir yer bulamamakta, gönül rahatlığıyla ziyaret etme, Kur'an okuma, dua ve namaz kılma imkanı bulamamaktadırlar. Kaldı ki, bu arazinin vakıf olup olmadığı konusunda gerçeğe ulaşılacak bir belge bulunamazsa, Müslümanların yaygın haldeki amel ve uygulamasını esas almak sahihtir; ve müslümanın işinin doğru olduğuna hükmet gerekir. Bu durumda Bakiy'de daha önce kubbe ve türbeler bulunduğu göre buranın arazisinin şartlı olarak vakfedilmediği veya vakıf olmadığı kesinlik kazanmaktadır. Dahası, Bakiy'nin vakıf arazisi olduğunun ispatlandığı varsayılacak olsa bile buradaki türbe ve kubbeleri sahih olmayacak şekilde yorumlamak, sonra da kalkıp bu mallar üzerinde zorla tasarrufta bulunup bunları yıkıp viran etmek kesinlikle caiz değildir. Buranın vakıf arazisi olduğu düşünülse bile, bu araziyi vakfeden kimse Müslümanların buraya ölülerini gömmeleri, mezarların başında duada

bulunup birer fatiha okuyabilmeleri ve bu mezarları ziyaret edebilmeleri için vakfeder. Bu durumda Bakıy'deki türbe, kubbe vb. yapıları yıkmak burayı ziyarete gelen bütün Müslümanlara zulüm değil midir? Başkalarının hakkını ve mülkünü zorla tasarruf değil midir? Vahabilerin bu uygulamalarında delil olarak gösterdiği şeyler hep kendi aleyhlerine delil olmaktadır. Diğer taraftan; Cennet'ul Bakıy'nin vakıf arazisi değil mübah arazi veya mülkî olduğu tarih kitaplarında kaydedilmiştir!

Semhudi "Vefau'l-Vefa" adlı kaynak eserinde⁵² Kudame b. Musa'dan İbn Zebale vasıtasıyla şöyle rivayet ediyor: Hz. Resulullah'ın (s.a.a) Bakıy'e defnettiği ilk kişi Osman bin Maz'un'dur; Ebu Gasan, Ebu Seleme bin Abdurrahman'dan o da babasından aktararak der ki: Hz. Resulullah (s.a.a) sevgili oğlu İbrahim dünyadan göçünce, onun Osman bin Maz'un'un yanına gömülmesini emretti, bu olaydan sonra Bakıy, Müslümanların dikkatini çekti, buradaki bodur ağaçlar kesildi, her kabile belli bir kısmı kendi mezarlığı olarak belirledi, bu nedenledir ki her kabile kendisine ait mezarların yerini çok iyi biliyordu.

⁵² - Vefau'l-Vefa, c.2, s.84.

İbn Ebu Şebe, Kudame b. Musa'dan rivayet ediyor: Bakiy arsası, defne ağaçlarıyla kaplı olduğundan Defneli Bakiy anlamında "Bakiyy-ul Garğad" adıyla tanınırdı. Osman b. Maz'un ölüp de oraya gömüldükten sonra bu arsadaki bodur defne ağaçlarını kestiler.

Bu nass, Bakiy'nin kullanılmayan ve defne ağaçlarıyla kaplı ölü bir arazi olduğunu, şehir ahalisinin ölülerini buraya gömdüğünü ve Hz. Resulullah'ın (s.a.a) oğlu İbrahim'i buraya defnetmesi üzerine Müslümanların da o hazreti izleyerek ölülerini buraya gömmeyi tercih ettiklerini göstermektedir. Bundan sonra her kabile burada belli kısmı kendi ölüleri için ayırmıştır. Bütün bunlar, Bakiy'nin kesinlikle vakıf arazisi olmadığını belgelemektedir.

Yine Vefa'ul Vefa'da şöyle yazar: İbn Şebe, Ebi Gasal'dan aktardığı rivayette Abdulğariz'in şöyle dediğini belirtiyor: Abbas b. Abdulmuttalib, Fatıma binti Esed bin Haşim'in yanına defnedildi, Fâtıma'nın mezarı Haşimoğullarına ait olan ve Akil'in evine rastlayan Haşimoğulları kısmının başlarındaydı.⁵³

Bu tarihi belge Abbas'la Ehl-i Beyt imamlarının (a.s) mezarlarının, Akil'in evine ait kısımda bulunduğunu göstermektedir, bu

⁵³ - Ae. c.2, s.96.

durumda bu kısmın vakıf arazisi olduğu nasıl iddia edilebilir?! Ehl-i Beyt imamlarının (a.s) buradaki mezarları neye dayanarak ve kimin izniyle tahrib edilip yıkılmıştır sahi?! Bu soruya karşı verilecek fetvanın ne değeri vardır?!

Aynı kaynakta şöyle denilmektedir: İbn Zebale, Said b. Muhammed b. Cübeyr'den onun, İbrahim'in mezarını Zevra'nın yanibaşında gördüğünü rivayet ediyor.

Abdulaziz b. Muhammed de burasının, Muhammed b. Zeyd b. Ali'ye ait ev olduğunu söyler.⁵⁴ Bu da sözkonusu evin vakıf değil, şahsa ait mülk olduğunu belgelemektedir!

Yine bu kitapta İbn Şebe, Abdulğariz'den şöyle aktarır: Hz. Resulullah (s.a.a) Sa'd b. Muaz'ı, Mikdad b. Es'ved'in evinin bulunduğu sokağın tarafında defnetti. Bu evi Esved bin Abdüyeğus Züheri yapmıştı ve buraya "İbn Efleh'in evi" deniliyordu. Bu ev Bakıy'nin sonlarındaydı ve kubbesi vardı.

Bu rivayet de, Bakıy'deki söz konusu evin şahsa ait mülk olduğunu gösteriyor!⁵⁵

⁵⁴ - Ae. c.2, s.85.

⁵⁵ - Keşfu'l-İrtiyab, s.368-373.

Meselenin Ehl-i Beyt (a.s) Rivayetlerine Göre Tahlili

Bu konuda Ehl-i Beyt (a.s) rivayetlerine müracaat edildiğinde, Ehl-i Sünnet mezheplerinin Hz. Resulullah'tan (s.a.a) aktarmış olduklarının bu rivayetlerce de onaylandığı görülmektedir. Bunlardan birkaçını aktaralım:

İmam Bâkır'dan (a.s) rivayettir: “...*Mezar, yerden dört parmak yükseltilir...*”⁵⁶

İmam Kazım'dan (a.s) rivayettir: “*Mezar üzerine yapı kurmak, mezar üzerine oturmak ve mezarı alçı veya çamurla şekillendirmek doğru değildir*”⁵⁷.

Kuleyni Kâfi'de kendi senediyle Sekuni'den İmam Sadık (a.s) vasıtasıyla Hz. Ali'den (a.s) şöyle aktarır: “Hz. Resulullah

⁵⁶ - Vesailu's-Şia, c.3, s.192 defn babları, 31. bab, hadis: 1, bu babda İmam Sadık (a.s) İmam Kazım (a.s) ve İmam Ali'den (a.s) aynı mazmunla on bir hadis daha kayıtlıdır.

⁵⁷ - Ae. s.210, 44. bab, 1. hadis, bu babda aynı mazmunla başka hadisler de kayıtlıdır.

(s.a.a) beni Medine'ye gönderip *“Bütün resimleri yok et, bütün mezarları düzle, gördüğün bütün köpekleri öldür!”*⁵⁸

Yine bir başka senetle, İmam Ali'den (a.s) şöyle rivayet ediyor: *“Resulullah (s.a.a) beni mezarları ve resimleri yok etmem için gönderdi”*.⁵⁹

Son iki hadisin senet açısından zayıf olduğu meşhurdur⁶⁰, mazmun açısından da çeşitli tartışmalara yol açan ve Ehl-i Sünnet yoluyla Hz. Ali'den (a.s) rivayet edilen hadisle, Ebil Hıyac hadisine benzer bir konumdadır, ancak bunların metinleri o ikisindeki metinden daha iyi durumdadır. Zira o iki hadislerdeki hatalar bu rivayetlerde yoktur. Ancak bunun yanı sıra üçüncü hadiste metin açısından ciddi bir sorun vardır: köpekleri öldürmek! Çünkü şeri açıdan bunun bir gerekçesi yoktur!

Bu hadislerin dördüncüsü metin bakımından diğerlerinden daha iyi durumdadır. Hz. Ali (a.s) bu rivayette *“Resulullah (s.a.a) beni gönderdi...”* diyor, *“Medine'ye gönderdi”* demiyor. O zaman mezkur rivayetlere matuf eleştiriler burada da

⁵⁸ - Ae. s.209, 43. bab, 2. hadis.

⁵⁹ - Keşfu'l-İrtiyab, s.211, defn babları, 44. bab, 6. hadis.

⁶⁰ - Mir'atu'l-Ukul, c.22, s.441 Tahran bas..

geçerli olacak, rivayetin çıktığı mekanla dışının uyumu kalmayacaktı.

Dördüncü hadis bir takım eleştirilerden uzak olma avantajına sahiptir. Çünkü bu hadiste “putlar” kelimesine de rastlanmıyor, zira daha önce de hatırlattığımız üzere putlardan sözedilmesi, hadisin zaman ve mekanıyla hiç bağdaşmamaktadır.

Bu hadiste geçen hadm kelimesi “tesviye” kelimesine yorumlanabilir niteliği taşır ve bunu yerle bir etmek anlamına thsis etmek yanlışır. Buna göre maksat yerle bir etmek değil, balık sırtı haline getirilmiş mezarların üzerini düzeltip düzleme anlamına geldiğini ifade eeder.

Meselenin İmamiye Fıkhi Açısından Tahlili

Ehl-i Sünnet fıkhi gibi İmamiye fıkhi da mezar üzerine yapı kurmanın haram değil, mekruh olduğuna fetva vermiştir, şu farkla ki:

Evvela: Mezar üzerinin balık sırtı gibi yapılması demek olan “tensim”i şeraitte hiçbir dayanağı olmayan bir bid’at olarak görür; elbette bazı fakihler bunu mekruh saymıştır.

İkincisi, alelade insanların mezarıyla peygamberler, veliler, ulema ve Salihlerin mezarına yapı kurulmasını birbirinden ayırmakta ve bu tür büyük zatların mezarlarına yapı kurulmasını mekruh saymadığı gibi, müstehab bile görmektedir.

Şeyh Tusi “el-Hilaf” da şöyle yazar: Mezar üzerinin düz yapılması sünnettir ve balık sırtı gibi yapılması sünnet değildir. Bu Şafii mezhebinin de hükmüdür ki onlar da bunu açıkça söylemekte ve “bu bizim

mezhebimizin hükmüdür”demektedirler.⁶¹ Ama İbn Ebu Hureyre “ben mezar üzerinin balık gibi yapılmasını daha çok beğeniyorum ve bismelenin yüksek sesle söylenme zarureti olan “cehr”in terk edilmesi de hoşuma gider, zira bu ikisi bid’at ehlinin geleneği olmuştur” demektedir⁶². Ebu Hanife’yle Sevri de balık sırtı halinin sünnet olduğu inancındadır⁶³.

Bizim delil ve dayanağımız bu konuda mektebimizin uygulaması ve icmadır. Hz. Resulullah’ın da (s.a.a) oğlu İbrahim’in mezarının üzerini düz yaptığı belirtilmiştir⁶⁴. Ayrıca, ebul Hiyac Esedi de⁶⁵ şöyle rivayet eder: “Hz. Ali (a.s) bana dedi ki⁶⁶: “*Seni,*

⁶¹ - el-Umm, c.1, s.273, Muhtasaru'l-Muznî, s.37; el-Mecmu, c.5, s.297, el-Muğni -İbn Kuddame, c.2, s.380-381, Kifayetu'l-Ahyar, c.1, s.104.

⁶² - el-Mecmu, c.5, s.297.

⁶³ - elüHidaye, c.1, s.94; el-Mebsut, c.2, s.62, el-Lübab, s.135, Şerh-i Fethu'l-Kadir, c.1, s.472; el-Mecmu, c.5, s.297; el-Muğni, İbn Kuddame, c.2, s.380.

⁶⁴ - el-Umm, c.1, s.273, Muhtasaru'l-Muzni, s.37.

⁶⁵ - İbn Hacer, Tahzibu't-Ttahzib, c.3, s.67'de şöyle yazar: Ebul Hiyac, yani Hıyan b. Hesiyn Esedi Kufi, Hz. Ali'nin (a.s) katiplerindendi, o hazretten ve Ammar'dan rivayette bulunurdu. Oğulları Cerir, Mansur, Ebu Vail'le Şe'bi de ondan rivayette bulunuyordu. İbn Heban'la İcli onu güvenilir sayar.

⁶⁶ - Sünen-i Tirmizi, c.3, s.336, 1049. hadis ve Sahih-i Müslim, c.2, s.666, 969. hadis ve Sünen-i Nesai,

Resulullah'ın (s.a.a) beni göndermiş olduğu bir göreve gönderiyorum; rastladığım her kabri düz yapacağım, rastladığım her resmi yok edeceksin."⁶⁷

Allame Hillî şöyle yazar: "... Sonra mezar toprakla doldurulur ve kazılan topraktan fazlası konulmaz; zira Hz. Resulullah (s.a.a) mezara kendi toprağından başka toprak eklenmesini nehyederek "*Mezara, kazılırken çıkan topraktan fazlası konulmaz*" buyurmaktadır. İmamiye kaynaklarında da İmam Sadık'dan (a.s) şu rivayet vardır: "*Hz. Resul-ü Ekrem (s.a.a) kazılan bir mezara, kendi toprağından başka toprak dökülmesini nehyetmiştir*".⁶⁸

İmam Sadık (a.s) şöyle buyuruyor: *Mezarı, kendi toprağından başka bir torağın çumuruyla sıvamayın*⁶⁹. Mezarın yer sathından sadece dört parmak -fazla değil, dört parmak-yükseltilmesi müstehabdır, böylece mezarın yeri belli olur ve onu görenler rahmet ve mağfiret talebinde bulunabilirler. Hz.

c.4, s.88 (biraz kelime farkıyla) ve el-hilaf, c.1, s.706-707.

⁶⁷ - Sünen-i Beyhaki, c.3, s.410.

⁶⁸ - Kâfi, c.3, s.202 ve Tehzib, c.1, s.460, 1500. had.

⁶⁹ - Kafi, c.3, s.201, 1. had. ve Tehzib, c.1, s.460, 1499. had.

Resulullah'ın (s.a.a) mübarek mezarı yerden bir karış yukarıdır.⁷⁰ Hz. Resulullah (s.a.a) Hz. Ali'ye (a.s) şöyle buyurmuştur: *“Gördüğün her resimi yok et, yüksek mezarları düz hale getir.”*⁷¹

Muhammed b. Müslim İmamiye yoluyla İmam Bâkır (a.s) veya İmam Sadık'tan (a.s) şöyle rivayet ediyor: *“Mezarın yerden yüksekliği, sadece bir elin açılan dört parmağınca olur”*⁷². Yine İmamiye kanalıyla Muhammed b. Müslim İmam Muhammed Bâkır (a.s) veya İmam Sadık'dan (a.s) şöyle rivayet etmiştir: *“Kabirini dört parmak yap.”*⁷³ Muhacirinle ansarın Medine'deki mezarlarının üzeri düzdü, bu da mezar üzerinin düz yapılmasının sünnet olduğunu ve o dönemlerin geleneği haline geldiğini göstermektedir.

Seyyid Âmulî “Miftah-ul Kerame”de şöyle yazar: Mebsut'la Tezkere'de mezar üzerinde yapı kurmanın icmayla mekruh olduğu kayıtlıdır. Zikrâ'da şöyle geçer: bu

⁷⁰ - Fethu'l-Azize, c.5, s.224 ve Sünen-i Beyhaki, c.3, s.410-411.

⁷¹ - Sah. Müslim, c.2, s.666, 969. had. ve Sün. Ebi Davud, c.3, s.215, 3218. had. ve Sün. Beyhaki, c.4, s.3 ve Sün. Tirmizi, c.3, s.366, 1049. had.

⁷² - Kafi, c.3, s.195, 3. had. ve Tehzib, c.1, s.315, 916. had. ve s.458'te 1494. had.

⁷³ - Kafi, c.3, s.195, 3. had. ve Tehzib, c.1, s.458, 1494. had.

konudaki ahbarı Saduk, Şeyh ve bir grup büyük alim kendi kitaplarında toplayıp bir araya getirmiş, hiçbir kabri müstesna tutmamışlardır.

Peygamberlerle imamların (a.s) mezarına yapı kurulması ve bu türbelerde namaz kılmanın caiz olduğu konusunda İmamiye'nin görüş birliğinde olduğunda şüphe yoktur.

Camii'l-Mekasid'de şöyle geçer: Peygamberlerle İmamlardan (a.s) başka mezar binalarının yenilenmesi ve alçıyla şekillendirilmesi mekruhtur, zira hem müteahhirin hem mütekaddimin bunun mekruh olduğunda müttefiktir. Mesalik, Medarik ve Mecme'ul Burhan'la Mefatih'te de aynı kavil vardır. Buna ilaveten Medarik'te çok sayıda rivayet aktarılmış, bu uygulama teşvik edilmiştir. Hatta son dört kaynakta deniliyor ki: "Ulemayla salihlerin mezarının da bu mekruhluk halinden müstesna tutulmuş olması muhtemeldir, zira onların mezarına gösterilen saygı ilahi şiarlara saygının misdaklarındandır, bunun pek çok dinî maslahatı vardır. Mecme'ul Burhan'da ulema ve Salihlerin mezarına saygı göstermenin şia ve Sünni arasında ötedenberi süregelen bir maruf olduğu geçer.

Şeyh Tusi, "Mebsut"ta, icmayla nakledilen kerahetin mübah mekânlara mahsus olduğunu

yazar, el-Münteha'da bunun ammeye vakfedilen mübah mekânlara mahsus olduğu ve bu hükmün özel mülkleri kapsamadığı belirtilir. Ancak, bu konudaki ahbarın mutlak olduğu ve onun icmayla naklettiği kerahet durumunun belki de çardak veya gölgelik için geçerli olabileceğini de hemen belirtelim; Nihaye, Muhtasaru'l-Misbah, el-Vesile ve Esserâir'de böyle geçmektedir. Çardak veya gölgelikse mezar üzerinde yapı daha geniş anlam taşır çünkü kumaş, yün veya deriden de yapılabilmektedir. el-Münteha'da şöyle der: Mezar üzerinde yapı kurulmasından gaye, mezar üzerine oda, ev veya kubbe inşa etmektir. el-Zikrâ'da da Katib'in şöyle dediği geçer: Mezarın bozulmasını önlemek ve ziyaretçilerin soğuğa ve sıcağa karşı sığınabilecekleri bir yer temin etmek için mezar üzerinde bir yapı oluşturulması veya çadır ya da çardak yapılmasının sakıncası yoktur.⁷⁴

Şeyh Hasan Necefî “Cevahir” adlı kitabında defnin mekruhlarını sayarken şöyle der: Bu mekruhlardan biri de mezarın alçıyla şekillendirilmesidir ki Mabsut, Tezkere, Nihayetu'l-Ahkâm, Mefatih ve Münteha'da bununla ilgili icma vardır. Ayrıca, İmam

⁷⁴ - Miftahu'l-Kerame, c.2, s.856.

Kazım (a.s) hazretlerinin kardeşi ondan şöyle naklediyor: “*Mezar üzerinde yapı kurmak, mezarın üzerine oturmak ve çamurla mezara şekiller verip süslemek doğru değildir.*”⁷⁵ Keza, Hüseyin b. Zeyd İmam Sadık’tan (a.s) ataları vasıtasıyla,⁷⁶ Hz. Resulullah’ın (s.a.a) mezarların alçıyla nakışlanmasını nehyettiğini aktarır. Meani’ul Ahbar’da merfuen Kasım b. Ubeyd yoluyla⁷⁷ Hz. Resulullah’tan (s.a.a) aktarılan hadiste de aynı anlam vurgulanıyor, bu hadiste Hz. Resulullah’ın (s.a.a) tecsisi nehyettiği geçer ki, “tecsis”, alçıyla nakış ve süslemeye denilir.

İbn Kaddah’ın İmam Sadık’tan (a.s)⁷⁸ aktardığı haber de yine bu cihettedir. Bu rivayette Hz. Ali’nin (a.s) “*Resulullah (s.a.a) beni mezarları yıkıp putları kırmaya gönderdi*” dediği geçiyor. Daha önce de o hazretten “*Gördüğün her resmi yok et ve her kabrin üzerini düzle*”⁷⁹ rivayetini aktarmıştık. İmam Sadık da (a.s) şöyle buyuruyor: “*Mezara, kazıldığında çıkan topraktan fazlası*

⁷⁵ - Vesailu’s-Şia, 44. bab, defin babları 1. had.

⁷⁶ - Ae. 4. had.

⁷⁷ - Ae. 5. had.

⁷⁸ - Ae. 43. bab, defin babları, 6. had.

⁷⁹ - Ae. 43. bab, 2. had.

dökülmez, aksi takdirde ölüye fazla yük olur.”⁸⁰.

Bu rivayetlerde mezarın ilk alçılama işiyle sonraki alçılama arasında fark gözetilmemiştir; sadece Müsennif (Muhakkik Hilli), Şehid ve Muhakkik-i Sâni, gibi bazı alimler Şeyh Tusi’den naklen bu farkı gözetmektedir. Bu alimler ikinci alçılamayı mekruh saymış, ama birinciye mekruh saymamışlardır. Kimi de bu rivayetlerle Yunus b. Yakub’dan ulaşan rivayet⁸¹ arasında bir cem yapabilmek için bu görüşe temayül göstermiştir.

Yunus’un rivayeti şöyledir: Ebu’l Hasan Musa Kâzım hazretleri (a.s) Bağdat’tan Medine’ye geri gönderilirken konaklama mahallerinden biri olan Fid’de kız evlatlarından biri öldü, onu orada defnettiler. İmam (a.s) mezarın alçılanmasını ve bir taşın isminin yazılarak mezarına dikilmesini emretti.

Mebhut’ta kayıtlı olan şey; Nihaye’yle Misbah’da nakledilenle aynıdır ve özeti şudur: Mezarın ilk başka çamurla sıvanmasının sakıncası yoktur, ama alçılamak mutlak anlamda mekruhtur. Muhtemelen bu konuyu “Muhtelef” de Şeyh’ten aktarmamış olmasının nedeni de budur. Ancak, çamurlamayla

⁸⁰ - Ae. 36. bab, 3. had

⁸¹ - Ae. 37. bab, 2. had.

alçılamanın aynı olduğunu aynı olduğunu düşünmüş olabilirler, nitekim Tezkere'yle Munteha'dan da böyle aktarılmaktadır. Şu da var ki; Mekke yolundaki mola noktalarından olan Fid'de alçı bulunması, binaenaleyh mezbur mezarın alçılanmış olması pek uzak bir ihtimal olarak görünüyor. Belki de Şeyh Tusi bu nedenle kendi ifadesinde çamurlamayla alçılamayla tamamen birbirinden ayırmış ve her birini müstakil olarak zikretmiştir.

Her hal-ü kârda ister başlangıçta, ister sonradan olsun, mezarın alçılanması veya alçıyla şekillendirilmesi mekruhtur. Zira naklettığımız rivayetlerde itlak vardır, muarız rivayetler de çeşitli yönlerden hatalıdır, bu iki grup rivayetin cemi içinse şahid yoktur. Yani mesela “alçılama”tan maksadın ilk rivayette mezarın içi, ikinci rivayetteyse mezarın dışı şeklinde anlaşılabilmesi için karine yoktur ve bunun bir önceki görüşten daha yanlış bir yorum olacağı söylenebilir. Binaenaleyh alçılamanın mutlak anlamda mekruh olduğuna hükmetmek ve haberi caiz olma haline yormak en doğrusu olacaktır. Yada şöyle denilmelidir: Maksat; mekruh olmadığı faraziyesinden hareketle mezarı kendi toprağıyla “çamurlama-

çamurla sıvama"dır⁸², bu durumda mezarın çamurla sıvanmasını nehyeden rivayetlerin, mezar toprağından başka toprağın çamuruyla sıvanmayı kastettiğı söylenmelidir. Bu ihtimal, mezarın üzerinin çamurla sıvanma nedeninin, mezarın yırtıcı hayvanlar tarafından deşilip açılmasını engellemek olduğu teziyle güçlendirilebilir; nitekim sıkça vuku bulan bir olaydı bu. Bu durumda kerahetin ortadan kalkacağında şüphe yoktur. Necef'te mezarların çamurla sıvanması veya üzerlerine yapı kurulmasının nedeni de yine bu olsa gerektir: Mezarı yırtıcı hayvanlardan korumak! Bu uygulamanın Ehl-i Beyt imamlarıyla (a.s) onların evlatlarına özgü olduğu da söylenir, böylece mezarları bozulmak ve unutulmaktan kurtuluyor, insanlar bu mezarları ziyaret feyzinden mahrum bırakılmamış oluyordu. Medarik'in yazarı belki de bunun için şu ifadeyi kullanıyor: Mezarların alçılanması mekruh ise de peygamberlerle imamların (a.s) mezarları bunun dışında tutulmalıdır.

Burada şu noktayı da belirtmekte yarar var: Mezkur kerahet, hem mübah hem de özel mülkte bulunan mezarları kapsamaktadır. Mabsut'ta; Kerahet konusundaki icmanın birinci durum için geçerli olduğu belirtilir,

⁸² - Ae. 44. bab, defn babları.

nitekim Münteha'da da kerahetin hem mübah, hem vakıf arazileri gibi benzeri arazileri de kapsadığı yazılmaktaysa da daha kuvvetli olan görüş, kerahetin her iki durumu da kapsadığıdır, çünkü deliller mutlak olup itiraz durumu yoktur.

Ardından şöyle ekleniyor: Medarik'te olduğu gibi Câmi'ul Mekasıt'ta da peygamberlerle İmamların (a.s) mezarlarının yenilenmesi ve alçılanması istisnâ tutulmuştur. Bu iki kitabın yazarları, müteahhirlerle mütekaddimlerin bu konuda görüş birliğinde olduklarını yazar. Medarik'in yazarı şöyle diyor: Bunu teşvik edici nitelikteki rivayetler pek fazladır. Nitekim ulemayla Salihlerin mezarlarının da bu kuralın -mekruh olma halinin- dışında tutulma ihtimali vardır, çünkü menedici haberler zayıftır ve bu uygulama ilahi şiarların yüceltilmesine, birçok dinî maslahatın gözetilmesine yardımcı olmaktadır.

Bu noktada, peygamberlerle İmamların (a.s) mezarlarının, menedici rivayetlerin kapsamına girmediği nedeniyle, bunlardan istisna tutulmasına da gerek olmadığı; onlarla ilgili istisna halinin, mezarlara yapı kurulmasının mekruhluğuna dair olduğu da söylenebilir, nitekim "Zikra"yla diğer kitaplarda böyle geçmektedir. Binaenaleyh konu, mezarların yenilenmesi veya alçılanması

değil, üzerlerine yapı kurulmasıdır; aksi takdirde her ikisinin de mekruhluğunun kastedildiği kabul edilmelidir.

Delilimiz bu ikisinde halkın görüş birliği taşıması, bunlar hakkında müstefiz ahbar bulunmaması, hiçbiri hakkında dünyevî ve uhrevî maslahatın sözkonusu olmamasıdır, zira maksat, kabrin yerinin belli olmasıyla hasıl olur ancak: Yani üzerine kubbe ve türbe binası yapıldıktan ve böylece ziyaret, tevessül ve dua mekanı haline geldikten sonra... Halkın görüş birliği taşıdığı konu işte budur; hatta İmamlar (a.s) döneminde de maruf bir durumdu bu, Hz. Resulullah'la (s.a.a) diğerlerinin mezarları için de bu geçerliydi. Ammar-i Benani'nin rivayetinde geçen "imare't-ul kabir"⁸³den maksat da budur; Benani, İmam Sadık'ın (a.s) ataları vasıtasıyla ceddi Resulullah'tan (s.a.a) şöyle aktardığını rivayet eder: *"Ey Eba'l-Hasan! Şüphesiz, Yüce Allah senin ve evladının mezarını cennet anıtlarından ve cennet mekanlarından biri kılmıştır. Yüce Allah seçkin ve salih kullarının kalplerini size yöneltmiştir, onlar sizin için zorluklara katlanır, sıkıntılar çekerler; sizin mezarlarınızı bayındır hale getirip ihya eder, Yüce Allah'ın rızasını kazanıp Allah Resulü'ne (s.a.a) sevgi*

⁸³ - Ae. 26. bab, kitabu'l-mezar, 1. had. bu hadis Ebu Âmir kenani'den rivayet edilmiş.

ve bağılıklarını göstermek için sizin mezarlarınızı çok ziyaret ederler. Ya Ali! Onlar benim özel şefaatiye nail olacak olanlardır, benim Havuz'uma girecek, cennette benim ziyaretçilerimden olacaklardır.

Ya Ali! Kim sizin mezarlarınızı bayındırlaştırıp ihya eder ve onların korunması için çalışırsa tıpkı Beyt'ul Mukaddes'in inşasında Hz. Süleyman'a yardım etmiş gibi olur. Sizlerin mezarını ziyaret edene, farz İslam haccından sonra 70 haccın sevabı yazılır, günahları bağışlanır ve ziyaretten döndüğünde dünyaya ilk geldiği günkü gibi olur. Ben bu müjdeyi sana veriyorum, sen de seni sevenleri müjdele ve onlara benim selamımı ulaştırıp de ki, onların gözü öyle aydınlanacaktır ki emsali ne görülmüş, ne duyulmuş, ne de bir gönülden geçmiştir... Ama bazı cahil ve aşağılık kimseler, âdeta zinakarları eleştirircesine sizin mezarlarınızı ziyaret edenleri eleştirecektir, bunlar ümmetimin en bedbaht olanlarıdır, benim şefaatiye nail olamayacak, Havuz'uma giremeyeceklerdir.”

Kısacası Ehl-i Beyt imamlarının (a.s) mezarlarını bayındır hale getirip ihya etmek de tıpkı bu mübarek mezarların yanında kalmak gibi müstehabdır ve bu mezarların ziyareti, korunması ve bakımı dinin olmasa da

mezhebin zaruretlerinden sayılmaya yakın bir konumda olup hiçbir istidlale gerek bırakmayacak kadar da aşıkardır. Hatta bazen ulema, Salihler, imamzadeler ve şehidlerin mezarları da imamların (a.s) mezarlarına katılmaktadır. Binaenaleyh bunlar da yapı kurulma ve benzeri şeylerden müstesnadırlar, zira genel geçer uygulama bunu gerektirmekte ve birçok uhrevî maslahatlar içermektedir. Ancak bu, üzerinde düşünülmesi gereken bir konudur da, zira ulemamızın büyükleri bunu mutlak anlamda ve istisnasız olarak zikretmiştir.⁸⁴

⁸⁴ - Cevahiru'l-Kelam, c.4, s.334-341, defnin mekruhları.

Şaz Fetva Ve Uygulamasının Getirdiği Facia

Buraya kadar aktardıklarımız, Vahabilerin inandığı şaz fetvanın gerçek yüzünü ortaya koymaktadır; şaz fetva Kitab'a ve sünnete dayanmamakta ve sadr-ı İslamdan günümüze değin Müslümanlar arasında geçerli olagelen uygulamaya da ters düşmektedir.

Burada mezkur fetvanın bir başka boyutunu inceleyerek, Vahabilerin bu fetvanın gölgesinde işledikleri faciaları gözler önüne sermek istiyoruz:

H.K. 1216'da Suud bin Abdulaziz, Necd bedevilerini silahlandırarak oluşturduğu büyük bir orduyla Irak'a saldırdı. Kerbela'yı muhasara eden Suud, şehri zorla ele geçirdikten sonra ahaliyi gaddarca katliama başladı. Bu inanılmaz katliamdan, kaçan veya gizlenen çok az sayıdaki insanlar dışında kurtulan olmadı.

Suud ordusu şehri yağmaladıktan sonra İmam Hüseyin'in (a.s) mübarek türbesine de saldırdı, türbeyi harabeye çevirip türbenin

parmaklıklarıyla sandukayı tahrib etti; türbedeki her şeyi, hatta adak eşyaları bile talan edip götürdü...

Hız. Resulullah'a (s.a.a) ve onun mübarek soyu olan Ehl-i Beyt'ine zerrece saygı göstermeyen Suud, atıyla türbenin bahçesine girdi. Sonra türbede oturup kahve içti!.. Suud'un bu inanılmaz gaddarlığı, Kerbelâ, faciasını zihinlerde bir kez daha canlandırmış, Emevilerle Mütevekkil'in cinayetlerini aratmamıştı.

Bu facianın gerçekleştiği günlerde Necef'te yaşayan "Miftah-ul Kerame" adlı eserin yazarı Allame Seyyid Cevad Âmulî hazretleri şöyle yazıyor: H.K.1221 yılı Sefer ayının 9. gününün gecesi, şafak sökmeden önce Vahabi Suudi, Necef'e aniden saldırdı. Şehir halkı henüz uykudaydı. Askerlerinden bazıları şehrin duvarlarını aşarak içeri girmişti. Şehir düşmek üzere iken İmam Ali'den (a.s) fevkalâde kerametler zahir oldu, Suudi ordusunun çoğu öldü, geri kalanlar kaçarak kurtuldular.

"H.K. 1222 yılı Cemadi-ussani ayında yine bu Suudi, 20 bini aşkın askeriyle Irak'a saldırdı. Necef halkına onun şehre gece baskını düzenlemek istediği haberi ulaşmıştı, bu nedenle bütün ahali, şehrin kalesinin burçlarında nöbete başladı. Gece yaralarına

doğru oraya ulaşan Suud, şehrin silahlanıp savaşa hazırlıklı olduğunu görünce Hille şehrine yöneldi; bu şehrin halkı da alarma geçmiş, savaşa hazırlanmıştı. Bunun üzerine Kerbelâ'ya yönelip şehri kuşattı. Kerbela halkı şehri canla başla koruyor, direniyordu; her iki taraftan da ölümler verilmişti. Şehri almaktan ümidini kesen Suud, çevredeki küçük köylerle göçebe çadırlarında yaşayan savunmasız halka saldırarak önüne çıkanı acımasızca katledip dört bir yanı yağmaladıktan sonra Mekke-i Mükerreml'eyle Medine-i Münevvere'yi ele geçirdi, bundan sonra hac üç yıl tatil oldu."

"H.K. 1225'te bir grup Vahabi arap, Necef-i Eşref'le Kerbela-yı Mualla'nın çevresine musallat olup eşkiyalığa başladılar; yolları kesiyor, İmam Hüseyin'in (a.s) mübarek türbesini ziyarete giden Müslümanları acımasızca şehid edip mallarını talan ettiler. Çoğunluğunu gayri Arapların (acem) teşkil ettiği bu şehitler Şaban'ın 15. günü münasebetiyle düzenlenen anma programlarından dönenlerdi ve sayılarının 150 kişi olduğu söyleniyordu. Bu facia üzerine ziyaretçilerin bir kısmı Necef şehrinde kalmayı yeğlemişti. Ramazan ayı gelince ziyaretçilerin bir kısmı Hille şehrinde kalıp oruç tutmuş, bir kısmı da Haseke şehrine gitmişti. Bu günlerde Necef şehri Vahabilerin kuşatmasındaydı.

Vahabilerin kışkırttığı bedeviler Kufe'den Kerbelâ'ya kadar olan bütün bölgeyi kuşatmış durumdaydı.⁸⁵

Suud'un Hicaz'da işlediği cinayetler de akıl almaz boyutlardaydı. Mekke-i Mükerreme'yi ele geçirdikten sonra askerlerini Mualla Mezarlığı'na göndererek buradaki çok sayıda türbe ve kubbeyi yıktırıp harabeye çevirdi. Ardından Hz. Resulullah (s.a.a) Ebubekir, Ali (a.s) ve Hz. Hatice'nin doğdukları mekandaki kubbeyi yıktırdı.

Ceberti Tarih'inde şöyle geçer: Zemzem Kuyusu'nun kubbesiyle Kâbe çevresindeki bütün kubbeleri yıktılar, Kâ'be'den yüksek olan bütün binaları viran ettiler. Sonra da Salihlerle büyük zatların eserlerinin olduğu mekanları araştırıp bularak hepsini yok ettiler. Bu mübarek mekanları yıkarken recez okuyor, zafer davulları ve zurna çalıyorlardı; büyük zatların mezarları üzerinde halay çekip kabri tekmeleyerek “bunlar sadece isim, birer isimden başka bir şey değil!” diyerek tepiniyorlardı. Hatta bazılarının Seyyid-i Mahcub hazretlerinin mezarına idrar ettiği söylenmiştir.

Bu vahşet karşısında dehşete düşen Mekke ahalisi teslim oldu, üç gün geçmeden bu kutsal

⁸⁵ - Keşfu'l-İrtiyab, s.13-14.

şehirdeki bütün dini eserlerle binaları yok ettiler. Ardından, Mescid’ul Haram’da cemaat namazının tekrarının batıl olduğunu ilan ederek o günden itibaren sabah namazını Şafiilerin, öğleyi Malikilerin, ilkindiyi Hanbelilerin, akşamı Hanefilerin, yatsıyı da dileyen herkesin kıldıracağı duyuruldu! Cuma namazı ise müftü imametine kılınacaktı! Bir başka emirle, bütün nargileler ve bunun yanı sıra eğlence aletleri yakıldı, yakmadan önce adamlarının adlarını bunların üzerine yazdırıp, böylece kimlerin Suud’a itaat edip onu desteklediğini öğrenmek istedi! Tütün ve tönbeği kullanımını haram ilan ederek yasakladı, mahlukattan medet dilemeyi, mezarların üzerinde yapı kurmayı, türbelerin kapılarını duvarlarını öpmeyi...vb. gibi Vahabilerin bid’at saydığı her şeyi yasakladı. Cemaat namazına katılmak için sabahleyin Mahseb Vadisi’nden aşağı inerken müezzinlerin ilk ezanı okuyup salâ verdiklerini duyan Suud, onların Hz. Resulullah’a (s.a.a) salavat gönderip “Ya Erhemerrahimiyn!” diyerek sahabe için mağfiret dileğinde bulunduklarını görünce “bunlar şirk-i ekber-büyük şirk-dir!” diyerek müezzinleri bundan menedip sala duasını yasakladı! Mekke alimlerine Muhammed bin Abdulvehab’ın inançlarının yazıldığı “Keşf’ul Şübehat”ı tedris

edip halka öğretmelerini emretti ve bu alimlerin muhalefetlerini dile getirmelerine fırsat yoktu! Ardından, Mekke havalisindeki kabileleri kendisine biate zorlayarak bu kabilelerden yüklüce mal mülk aldı! Şehrin kalesine ikiyüz nöbetçi yerleştirdi ve Salim bin Şekban'ın kardeşi Fehid'i bunların komutasına atadı!⁸⁶

H.K. 1231'de Vahabiler, Hz. Resulullah'ın (s.a.a) Medine-i Münevvere'deki kutlu türbesinde bulunan ve Müslüman halkın bu türbeye adak ve nezri olan bütün kıymetli mücevherlerle eşyaları zaptederek alıp götürdüler! Ardından Mekke ve Medine kadılarını azlederek Şeyh Abdulhefiyz'i Mekke, bazı Vahabi dinadamını da Medine kadılığına atadılar. Bu kadıların ilk işi, Müslümanların Hz. Resulullah'ın (s.a.a) mübarek makberini ziyaretine engel olmak oldu!

Ceberti şöyle yazar: Vahabiler Medine'yi ele geçirdikten sonra Medine'yle Yenbe'deki bütün kubbe ve türbeleri yıktılar, hatta Ehl-i Beyt imamlarının (a.s) Cennet-ul Bakiy'deki kubbe ve türbelerini bile yerle bir ettiler! Ama Hz. Resulullah'ın (s.a.a) kubbesini yıkmadılar. Mekke halkına yaptıkları gibi Medine halkını

⁸⁶ - Ae. s.21-23.

da, onların istediği gibi davranmaya mecbur ettiler ve Hz. Resulullah'ın (s.a.a) mübarek türbesi içindeki pahalı ve değerli eşyaların hepsini yağmalayıp götürdüler. Ceberti, H.K.1222'de Mısır hacılarına Vahabilerin Hz. Resulullah'ın (s.a.a) Medine-i Münevvere'de bulunan türbe-i şerifini ziyareti engelledikleri haberinin ulaştığını yazar.⁸⁷

Vahabilerin Irak havalisine saldırıları H.K.1345 ve 1346 yıllarında da Faysal'udduveyş komutasında süregitti. Vahabiler etrafa saldırıp halkı katlediyor, Müslümanların malını mülkünü yağmaladıktan sonra kaçıyorlardı. Bunun üzerine Irak halkı İngiliz hükûmetine şikayette bulunarak ya bu eşkiyaları durdurmasını, ya da halkın kendisini savunmasına engel olmamasını istedi. İngiliz vali, durumu Suudi kralına bildirecek, o da gönderdiği cevapta meseleden haberi olmadığını iddia ederek konuyu Faysal'udduveyş'ten soracağını bildirecekti! Böylece Faysal'udduveyş'in halkı talan ve katliamı devam edip gitti...

Vahabiler Taif'i ele geçirdiklerinde İbn Abbas'ın mezarının kubbesini yıktılar, Mekke'ye girdiklerinde de Hz. Resulullah'ın (s.a.a) dedesi Abdulmuttalib'le amcası Ebu

⁸⁷ - Ae. s.34-35.

Talib ve Ümmü'ül müminin Hz. Hatice'nin türbesini yerle bir ettiler. Ayrıca, Hz. Resulullah'la (s.a.a) Hz. Fatıma-ı Zehra'nın (a.s) doğdukları evleri de yıktılar. Cidde'ye girdiklerinde de Hz. Havva'nın türbesini yıkıp mezarını tahrib ettiler. Medine'yi kuşattıklarında, Hz. Hamza'yla diğer Uhud şehidlerinin Medine dışında bulunan türbe ve mezarlarını yerle bir ettiler. Vahabilerin o günlerde Hz. Resulullah'ın (s.a.a) mübarek türbesini de kurşunladıkları söyleniyordu, ama onlar bunu hep inkar ettiler.

Bütün bu belge ve açıklamalardan sonra Vahabiler'e söylenecek bir çift söz şudur:

Farzedelim ki bu fetva doğrudur ve hücciyet şartlarına da haizdir... Bu durumda

Sadece Vahabileri bağlayan bir fetvaya dayanarak diğer mezheplere mensup Müslümanların mezar ve türbelerini zorla yıkıp harabeye çevirmek caiz midir?!

Her Müslüman sadece kendi mezhebinin fikhî içtihiadıyla amel ettiğine ve kimse de hata ve kusurdan tamamen berî ve masum olmadığına göre Vahabiler neye dayanarak diğer Müslümanların mezar ve türbelerine saldırmaktadırlar?! Bu Müslümanların mezhebinde mezar ve türbenin caiz olduğunu bilerek de!!.

Gerekli şartlara haiz bir müçtehid her durumda ma'cur ve mazur değil midir?!

Bir müçtehidin, başkalarının içtihadına uymaya mecbur olmadığını Vahabiler bilmez mi?!

Târihi belgeler Muhammed bin Abdulvahhab'ın şaz fetvalar verdiği ve diğer İslam alimlerine muhalif fikirler taşıdığını göstermektedir. Bizzat kendi kardeşi Süleyman bin Abdulvahhab onun -inançlarını bir tarafa dursun- içtihadlarına ilk karşı çıkan isimler arasındadır ve onun İbn Teymiye'yle İbn Kayyim'in görüşlerini savunduğu iddiasını kesinlikle reddetmekte ve kardeşinin bu iki kişinin fikir ve görüşlerini aslında anlamamış olduğunu ve bu adamların maksadının, onun anladığı şeylerden tamamen farklı olduğunu vurgulamaktadır! Süleyman'ın bu sözleri ünlü "Essevaik-ul İlahiye Fi Reddi Al'el Vahabiyye" kitabında yazılıdır!

Vahabilerin bu fetvasının kendi mezheplerince doğru olduğu kabul edilse bile bunu diğer mezheplere zorla kabul ettirme ve Müslümanların mezarlarını ve türbelerini yıkmaya hakları yoktur. Bu durumda önlenemez bir kargaşa başlayacak, anarşiye yol açacak ve her mezhebin taraftarı, diğerlerinin içtihad ve inançlarına saldırmaya başlayacaktır. Zira birçok mezhep bazı konularda diğer

mezheplerin görüş ve inançlarını batıl saymaktadır. Bu durumda İslam ve Kur'an'dan eser kalmayacak, kısa zamanda İslam ortadan kalkacaktır.

~*~

Bahsin Özeti

Kitap, sünnet ve muhtelif mezheplerin fıkhiyla İslam'ın ilk 7 asrı boyunca Müslümanların genel geçer uygulamalarında, mezar üzerinde yapı kurmanın şeraitte sakıncalı olduğuna dair hiçbir belge ve hüküm bulunmamaktadır. Bu hususta Ehl-i Beyt'ten (a.s) ulaşan nasslar, onların fikhî hükümleriyle diğer mezheplerin bu konudaki hükümlerinin farklı olmadığını, sadece peygamberlerle imamlar (a.s) ve Salihlerin mezarlarının istisna tutulduğunu ve bunların mezarlarına yapı kurmanın mekruh olmadığına hükmedildiği göstermektedir. Hatta ilahi şiarları ihya ettiği için bunun müstehab bile olduğuna hükmedilmiştir. Alelade insanların mezarları üzerinde yapı kurulması ise mekruhtur.

Buna rağmen selefiler diğer Müslümanların tam tersi cihette davranarak mezar üzerinde yapı kurmayı haram saymış ve mezar üzerindeki her şeyin yıkılması gerektiği fetvasını vermişlerdir. Ardından Vahabiler daha da ileri gitmiş, fıkıh ve içtihadlarında

bağımsız olan diğer mezheplerin saygın bildikleri mezarlar için de bu fetvayı zorla uygulatmış, neticede Müslümanların malını mülkünü yağmalamış, katliama girişmiş, mezarları ve türbeleri yerle bir etmişlerdir.

~*~